

Kungen utan land

Kungen utan land.

Tragedi i fem akter.

Dramats personer:

Olav Haraldson, kallad den digre, efter sin död kallad den helige,
konung av Norge (1015-30)

En man från västlandet

Hrane, Olav Haraldsons fosterfar

Tore Gudbrandsson

Norska bönder

Åsgaut Årman, i tjänst hos Olof Skötkonung av Sverige

Björn, stallare hos Olav Haraldson

Brynjolf Ulfalde, bonde vid Göta Älv

Ragnvald, jarl av Västergötland

Ingeborg Tryggvadotter, hans hustru, syster till framlidne Olav Tryggvason

Västgötska och Bohuslänska bönder

Hjalte Skeggjason från Island, matlagsvän med Björn Stallare

Ingegerd, Olof Skötkonungs äkta dotter

Olof Skötkonung, konung av Sverige (994-1019)

Torgny Lagman, veteran i Uppsala

Svenska bönder

Hrörek, norsk lokalkonung i det inre av landet

Sighvat Skald från Island

Astrid, oäkta dotter till Olof Skötkonung, Olav Haraldsons gemål

Arnvid den Blinde,

Torvid Stamme och

Frejvid Döve, tre bröder i Uppsala

Emund av Skara, lagman

ett sändebud från Knut den store

Anund Jakob, konung av Sverige (1019-50)

Knut den store, även kallad den mäktige,

konung av Danmark, England och senare även Norge (1014-35)

Hans män

Håkan Jarl av Norge, Knut den stores överfogde

Hårde-Knut, son till Knut den store

Ulv Jarl, Knut den stores svåger

En skosven hos Knut

Ivar Vite, norrman i Knuts tjänst

Två danska munkar

Egil Hallson, soldat hos Olav

Erling Skjalgsson och

Einar Tambarskälver, två norska stormän

Tore Hund, sedermera såväl Olav Haraldsons som Björn Stallares baneman

Hårek på Tjotta, rik man

Toraren Lovtunga, skald från Island

Aslak Fittjaskalle, Erling Skjalgssons ärkefiende

Olav Tryggvasons vålnad

dessutom soldater av alla nordiska nationaliteter
Handlingen utspelar sig i Norge, Sverige, Danmark samt Ryssland under åren 1015-30.

Kungen utan land.

Akt I scen 1.

Stormväder och havsdån.

Ett skepp närmar sig land. Råa klippor och karga omgivningar.

En man stiger fram och går det annalkande skeppet till mötes.

När skeppet, som är fullt med folk, kommer in till klippan, faller mannen på knä.

Mannen Välkommen, konung utan land!

Olav (från skeppet) Vem är du?

Mannen Jag är den som hälsar dig välkommen hem till det land
som du alltid skall vara konung över.

Olav Varför kallade du mig då konung utan land?

Mannen Ty så skall du kallas, när du förlorat ditt rike för evigt och därmed vunnit det.

Olav Du är galen, karl.

Mannen Endast den galne är vis.

Olav Stig upp från marken. Det passar sig inte för en fri man
att böja knä för en annan fri man.

Mannen Jag böjer knä för dig emedan du alltid skall vara fågelfri.

Olav (till Hrane) Den här karlen går mig på nerverna. Kör bort honom.

Hrane (från skeppet) Han vill er bara väl, Olav Haraldson.
Befolkningen här på västlandet är vidskeplig.

Olav Men jag är det inte, ty jag är kristen som Olav Tryggvason, som bragte ordning
och reda här i landet. Jag vill inte ha några vettvillingar svansande omkring mig.

Mannen Förlåt min uppriktiga ärlighet, herre konung utan land,
men jag ville bara välsigna er för ert ödes skull.

Olav (till Hrane) Mannen är galen. Flytta på honom, ty han står i vägen, och jag vill gå i
land.

Hrane (till mannen) Flytta på sig, människa!

Mannen Men jag är den siste som står i vägen för kungen utan land
när han skall landstiga i det land som skall förkasta honom och kröna honom för evigt.

Olav Vet hut, karl!

Mannen Tala inte ovänligt till mig, herre. Jag känner ert öde.

Olav Tig med det i så fall tills det slår in och du får anledning att tala om det!

Mannen Kungen utan land är vis.

Olav Nu har jag fått nog. Jag går i land. (*kliver i land. De andra följer efter honom.*)

Om du kan säga något vettigt, karl, så tala om för mig vad denna holmen heter.

Mannen Ni har kommit till Säla, som ligger utanför Stad.

Olav För första gången sade du nu någonting positivt, när du omtalar för mig
att jag har kommit till en ö som kallas för den Sälla Ön. Säll är jag
som har kommit i land vid den Sälla Stranden av det konungarike som jag har
kommit för att taga i besittning såsom mitt rättmätiga arv efter hjälten Olav Tryggvason.

Hrane En större konung har Norden aldrig haft.

Olav Och aldrig en friare heller. Han kristnade fler människor än någon annan
och stupade som martyr för vårt nordiska rikets frihet. Ty Norge är det första och
äldsta och centralaste riket i Norden och hela Nordsjöns drottning.

Ingen svensk eller dansk skall kunna ta vår högsta suveränitet ifrån oss.

Hrane Väl talat, Olav Haraldson, men du har ännu ett folk av fiender i landet, och i spetsen för dem finner du Håkan Jarl.

Olav Det blir en bagatell. Nu är vi här, och det är det viktigaste, och ingenting skall någonsin få oss härifrån. Harald Hårfagres och Olav Tryggvasons storhet och makt är härmed återupprättad här och nu i mitt namn.

Mannen Diger är du som vågar trotsa mäktigare kungar än du.

Olav Res dig upp, karl. Din knäböjande ställning äcklar mig.

Mannen Jag reser mig icke för er på det att ni icke må falla.

Olav Här faller ingen mera så länge jag står på Norges jord. Kom, *Hrane*, och ni andra! Nu lämnar vi den här karlen åt hans fnoskerier.

Mannen (reser sig) Glöm icke, *Olav Digre*, att jag varnade er för ert öde.

Olav (halkar och faller ner på ena knät)

Hrane Se upp! Det är lerigt här!

Olav Där föll jag!

Hrane Icke föll du, konung. Du fäste bara din fot här i landet.

Olav Men på det föll jag.

Hrane Se det icke så. Regera klokt och handla överväget, så skall världen stämmas gynnsam till din regering och du aldrig falla.

Olav Jag skall aldrig fälla Norge, men Norge fällde mig.

Mannen (ropande efter dem) *Olav Digre*, vad var det jag sa!

Olav (till Hrane) Den där olyckskorpen förföljer mig. Han har redan fördystrat mina första steg som konung i mitt hemland.

Hrane Bry dig inte om honom.

Olav Men han får mig att frukta för mig själv.

Hrane Frukta endast Gud.

Olav Du har rätt. Gud är ödets motsats, och med Gud kan jag trotsa varje oblitt öde. Till häst, mina herrar! Vi har ett land att befria!

Hrane Leve *Olav Haraldson*, Norges laglige konung!

Alla Leve *Olav Haraldson*!

Mannen Leve *Olav Digre*!

Olav (till mannen) Bara du inte säger mer nu är jag nöjd.

(till Hrane) Låt oss gå kvickt nu innan han öppnar käften igen. *(De går.)*

Mannen (ensam) Leve *Olav Digre*!

Scen 2. Trondheim.

Olav Hur många är de?

Hrane De är sju hundra.

Olav Lika många som vi. Ämnar de slåss?

Hrane Gärna vill de det, men de har ingen ledare.

Olav Gå och säg till dem då, att jag inte vill slåss med dem. Jag vill bara tala med dem.

Hrane Gott. Jag hoppas blott de låter sig talas vid. *(går)*

Olav Bönderna är landets jord, dess stoft och korn, dess mærg och hjärteväsen. Om jag blott får bönderna i min hand har jag hela riket. O bönder, stackars simpla, dumma, omedvetna hjärteblod av riket! Ni är i vår mänsklighet vad djupet är av havet, varifrån de värsta stormarna rörs upp. Ni rör er som ett strå i vindens våld i Guds våld och har ensamma all makt att störta konungar och riken och införa nya ordningar. Jag önskar känna er och älska er. Ja, jag tror mig redan känna er.

(Tore in med tre försagda bönder.)

Gode män, var ej försagda inför mig. Behåll på era huvuden de fromma mössorna.

Jag är blott en av eder. Klokt har ni gjort i att låta mig få tala med er. Ni vet att jag träffade Håkan Jarl i somras. Vad ni kanske inte vet är, att han i vittnens närvaro överlämnade hela sin styrelse i mina händer. Dessa vittnen är här och kan i varje enskild detalj upplysa er om allt vad som koms överens mellan oss. För övrigt är det min akt och mening att bjuda er samma lag och fred som Olav Tryggvason bjöd er före mig. Och ni skall veta, att jag är den ende som har makt att bjuda er den lag och fred, den frihet och suveränitet och självständighet som han gav er och som han dog för.

Enda alternativet är främlingskungar från Danmark och Sverige.

Varför ha en utländsk herre när ni kan ha en norsk?

Säg, är inte detta logiskt resonerat?

1 bonden (med mössan envist i handen) Vi vill inte ha några herrar alls.

Olav Tror ni att ni slipper dem med att slippa mig?

Tror ni att Sveriges och Danmarks maktgalna tyranner skulle lämna er i fred om jag inte skyddade er?

1 bonden Ni bara stjäla från oss på samma sätt som de och Olav Tryggvason gjorde.

Olav Jag beskattar er för att skydda er. Är det bättre att de stjäla från er för att ruinera er?

2 bonden Eyolf, du slipper inte herrarna hur du än försöker. De skall alltid förtrycka oss. Och eftersom denne här är närmast, varför inte acceptera honom, eftersom vi ändå kan tala med honom? Han är ju i alla fall här i Trondheim. De andra känner oss inte.

3 bonden Du har rätt, Brynolf. Låt oss böja oss för Olav Haraldson, eftersom vi i alla fall kan få prata med honom.

1 bonden Nåväl, Olav Digre, var vår konung på gott och på ont.

Olav Det är bra, Eyolf. Sätt nu på dig mössan och gå ut härifrån som en man och tala dina andra bönder till rätta, så att ingen bråkar med oss mera. Låt var och en gå hem till sitt och ta hand om sina gårdar i lugn och ro.
(Bönderna går.)

Det var det. De kommer i alla fall aldrig att göra uppror mot oss.

Men vem är nu den här eländige Åsgaut Årman?

Hrane En högfärdig kaxe som kommer från Olof Skötkonung i Sverige.

Olav Har han något vettigt alls att komma med?

Hrane Nej. Därför är han desto angelägnare.

Olav Släpp då in den stackars kraken.

Åsgaut (störtar in) Jag skulle vilja se vem som kan mota bort en Olof Skötkonungs man!

Usurpator! Hur vågar ni hindra Olof Skötkonungs sändebud från att få tala med er?

Olav Min vän, du har bara fått vänta, som alla andra. Det är många som vill träffa mig dagligen i lika livsviktiga ärenden som dina.

Åsgaut Inga ärenden är viktigare än konungens!

Olav Jo, folkets är faktiskt viktigare.

Åsgaut Så talar en upprorsman.

Olav Nej, så talar en folkets försvarare.

Åsgaut Vem tror du att du är?

Olav Kung Olav Haraldson av Norge, kallad Olav Digre.

Åsgaut Ja, dig är du, och digert är ditt öde, om du vågar sätta dig upp mot Olof Skötkonung!

Olav Det är min plikt mot Norge att trotsa Olof Skötkonung, ty denne sveakung dräpte Olav Tryggvasons och Norges frihet.

Åsgaut Norge tillhör Olof Skötkonung!

Olav Du talar skitprat såvida du inte bevisar din Olof Skötkonung ha rättmätiga skäl till att ställa krav på ett land som varken är svenskt geografiskt, etniskt eller arvmässigt.

Åsgaut Vill du då gå under som Olav Tryggvason? Vet du inte hur Olof Skötkonungs vrede kan vara? Vet du inte vilken oerhörd makt du trotsar?

Olav Är då din svenske konung Olof mer än en människa? Jag är blott en människa, men om Olof Skötkonung vill vara mer än en människa blir han för mig dock endast en Olof Skitkonung.

Åsgaut Det är dock lätt för dig att ändå behålla din makt om du endast far till hans möte och blir honom undergiven. Tro mig, det är din enda chans.

Olav Du och all makt i världen kan dra åt helvete med din Olof Skitkonung. Och nu vill jag inte tala mer med dig. Det enda din diplomatiska mission här har medfört är att det för alltid har dragit upp en skarp skiljegräns mellan Sveriges land och Norges. Hälsa Sveriges skitkonung det.

Åsgaut (skakar knytnäven) Det här ska du få ångra!

Olav (avsides) Ingen lär få ångra det mer än du. *(till Hrane)* Kör ut den där karlen!

Hrane Kom nu, Åsgaut Årman, så går vi hem till dig.

Åsgaut Tack, jag klarar mig ensam! *(går)*

Olav Nå, vad säger du, Hrane?

Hrane Det tycks mig som om Svea Rikes konung är en ganska pretentiös sälle.

Olav Det är en sjukdom som måste kureras. Den där karlen var en av tumörerna. Troligen far han härifrån söderut för att väcka split och uppror bland folket. Om han gör det måste han där bli hängd offentligt till varnagel för alla norrmän som ännu betalar skatt till svearna. Här skall ingen mer betala skatt till två herrar.

Hrane Dock betalar du din skatt till en tredje herre.

Olav Vem då?

Hrane Den nye guden Vite Krist.

Olav Ja, ja, men det är ett måste. Vi kan inte ha hedendom, vidskepelse, midvinterblot och människooffer kvar här i landet. Det är barbariskt.

Olav Tryggvason införde kristendomen med kategoriskt våld, och det gjorde han rätt i. Den kampen för civilisationen måste fortsättas.

Hrane Den hänsynslösheten gav Olav Tryggvason hans enda fiender här i landet.

Olav Ja, och därför dödade han dem emedan de var hedningar.

Hrane Men Vite Krist säger, att du skall icke döda. Hur går det ihop?

Olav Här i Norden måste man döda för att överleva. Så låt du de hedningar som inte vill omvända sig dö bara. Vi kan inte ha rötägg kvar i landet som skämmer släktet.

Hrane Du kan få fiender på det sättet.

Olav Huvudsaken är att Gud förblir min vän. Jag förlorar hellre Norge och alla norrmäns hjärtan än att jag förlorar Gud.

Hrane Norge behöver fred mer än religion.

Olav Men jag behöver Gud mer än jag behöver fred. Därför är jag konung. *(klappar Hrane på kinden)* Kom nu, min vän. Vi har en lång resa framför oss.

Scen 3. Tinget på Hisingen.

Björn Stallare Välkommen, västkustens befriare! Tacksamt tar vi emot ditt djärva besök här på Hisingen, centrum av Norden, var Skandinaviens tre länder mötas! Jag hoppas er mission och ert följe mött samma goda mottagande som här hos oss genom hela Bohuslän?

Olav Rimliga villkor har vi ställt till öarnas befolkning, och tacksamt har de tagit emot dem.

Björn Bönder! Se denne man! Han har kommit för att ge oss tillbaka den självkänsla som den odräglige Uppsalakonungen tog ifrån oss med sina skatter!

Våra fiender har vi städse haft i öster och i söder bland svenskar och danskar, men våra vänner har de alltid varit som kommit från norr!

Brynjolf Ulfalde Väl talat, Björn Stallare! Låt nu mig få lägga ut texten litet!
(Björn sätter sig) Vi vet, vi bönder vid västkusten, var den rätta gränsen går mellan Norge, Sverige och Danmark. Den har alltid gått genom Göta Älv ända fram till Vänern hur mycket kungarna än sins emellan velat och försökt förflytta den.
 Men den geografiska gränsen kan ingen mänska och ingen politiker flytta.
 Mentalitetsmässigt och sympatimässigt har vi aldrig varit tillfreds med den odräglige Uppsalakungen eller ens känt oss som svenskar medan vi alltid har jublat när vi fått tillhöra Norge. Längre har vi nu betalat svearna skatt, och de flesta har gjort det med surmulen motvilja. Men svearna har välde både öster och söder om oss, och vi saknar kraft att försvara oss mot dem när de anfaller, och Norges män vill aldrig stanna här nere och slåss med oss mot övermakten.
 Vad säger Olav Haraldson om det?

Olav Norge vet att jag är en fridens konung och ej vill ha krig.
 Så länge ni betalar skatt till mig tror jag mig kunna försäkra er om fred, ty Olof Skötkonung vågar inte anfalla mig, och jag anfaller icke honom. Möjligen kan han tänka sig att röja mig ur vägen genom intriger, som han gjorde med Olav Tryggvason, *(skratt)* men möta mig vid öppen dager vågar han inte. Dessutom har jag goda förbindelser med Ragnvald Jarl av Västergötland, vars skepp jag just sett lägga till vid Kungahälla.
 Har jag inte alldeles fel borde han vara här nu.

Ragnvald Jarl (in) Ädle frände, var hälsad, min svågers arvtagare!

Olav Det gläder mig att se dig här med din hustru Ingeborg Tryggvadotter, gamle Ragnvald Jarl! *(De omfamnas.)*

Ragnvald Möt din broders fosterson, min hustru!
Ingeborg Mildare är du i uppsynen än han, men samtidigt ser du klokare ut.
 Min broder gick alltför hårt fram och fick en våldsamt ärorik död.
 Du, Olav Digre, har ett svårt arv att förvalta efter honom med hela världen emot dig.

Olav Vad gör det att jag har hela världen emot mig så länge jag har er båda till mina vänner jämte alla dessa bönder? *(visar på bönderna åt dem)*

Ragnvald Generöse Olav, djärvt är det av dig att trotsa sveakungen med att komma så här långt söderut.

Olav Jag hade kommit längre om jag inte redan mött er här.
Ingeborg Olav, var mig en brorson, liksom Olav Tryggvason var mig en broder.
Olav Att få vara er frände, Olav Tryggvasons syster, är mitt livs största ära.
 Men vad säger Olof Skötkonung om ert vänslande med mig?

Ingeborg Att Uppsalanidingen bragte min broder om livet förlåter jag honom aldrig, och det vet han, och därför fruktar han mig, liksom han endast fruktar kvinnor.

Ragnvald Frände, är hela Bohuslän med dig?
Bönderna (som en man) Ja!

Olav Om dessa är med mig, hur kan då någon vara emot mig?

Ragnvald Din blygsamhet har vunnit dig hela Bohuslän. Men vad föreslår du för åtgärder för att de i framtiden skall slippa den erbarmelige snorken i Uppsala?

Olav Låt dem icke mer sända salt och sill uppför älven till Götland som demonstration mot Olof Skötkonungs redan alltför dystra surhet.

Ragnvald Risken är då att Olof Skötkonung surnar ännu mer.
Olav Låt honom surna. Så länge han bara är sur är han ofarlig och feg och vågar ingenting göra. Värre är det om vi inte tar avstånd från hans surhet, ty då ökar han bara skattebördorna för oss. De är redan de värsta i Norden, och det räcker, eller hur, Brynjolf Ulfalde?

Brynjolf Olof Skötkonungs skatter gör oss bara deprimerade och lika sura som han. Låt oss slippa dem hädanefter.

Ragnvald Nåväl, Olav Haraldson, ingen mera sill och salt till svearna härifrån. Det blir kanske en nyttig demonstration mot Uppsala. Olof Skötkonung blev bortskämd redan i moderns sköte, och han kräver sedan att hela världen skall fortsätta skämma bort honom. Det är samtidigt hälsosamt för detta friska västkustfolk att få känna att de kan få ha sin egen integritet. Själv skall jag tala vänligt med Olof Skötkonung och stryka honom medhårs så att han inte gör något dumt.

Olav Bra, Ragnvald Jarl. Det är allt vad vi ber dig om.

Ingeborg Utom vår vänskap.

Olav Den hoppas vi alltid lyckas göra oss förtjänt av.

Ingeborg Den förtjänar du för resten av ditt liv utan att behöva göra något för det.

Olav Något måste vi allt göra.

Ingeborg Som vad då?

Olav Att stämma Olof Skötkonung väl till sinnes, så att han inte gör något för att riskera vår vänskap.

Ingeborg Och hur vill du blidka Olof Skötkonung?

Olav Han lär ha en dotter som jag ingenting skulle ha emot att gifta mig med för fredens skull. (*De gå.*)

Scen 4. Hovet i Uppsala.

Hjalte Hell dig, du den skönaste av Sveas döttrar, av ödet utkorad till ett liv av lycka!

Ingegerd Vem är du som kommer med dessa generösa ord?

Hjalte Din faders vän, som överöst mig med skänker och skänkt mig sin oreserverade gästfrihet. Men egentligen är jag hos Ragnvald Jarls tjänst i Västergötland och enkannerligen i hans hustrus, Olav Tryggvasons syster Ingeborg.

Ingegerd Jag har hört mycket talas om min ampra fränka, och hela riket respekterar hennes oförsonlighet mot min far för det svekfulla bakhållet mot Olav Tryggvason. Är det från henne du hämtar åt mig alla dessa dyrbara skänker?

Hjalte Ja.

Ingegerd Varför?

Hjalte Därför att det är i hela Nordens intresse att det blir fred mellan din far och Olav Haraldson. Ingen vill denna fred hellre än din fränka jarlinnan av Västergötland och Olav Haraldson. De tänker för hela Norden och som hela Norden. Vad tänker du om Olav Haraldson?

Ingegerd Han har rätt att få vara konung av Norge utan att Pappa bråkar med honom.

Hjalte Och vad skulle du säga om att få honom till make?

Ingegerd (rodnar) Han är en grann karl och dessutom sympatisk. Men min far skulle aldrig gå med på det. Han tål inte höra talas om Olav Haraldson, som han kallar "den digre mannen". Han får ett raserianfall varje gång "den digre mannen" nämns.

Hjalte Och om jag, som din fader älskar, skulle föra frieriet på tal?

Ingegerd Friar han verkligen?

Hjalte Ja.

Ingegerd För det på tal, men vänta dig inget omedelbart positivt svar. Här kommer han nu.

Olof Skötkonung Min tjänare Hjalte hos min dotter? Vad talar ni båda om här i enrum?

Hjalte Inga hemligheter, herre konung.

Olof Det hoppas jag verkligen. Så låt mig då få veta dem.

Hjalte Jag framförde här just nu till er dotter ett frieri.

Olof Har du friat till henne?

Hjalte Nej, aldrig i livet! Men en annan har.

Olof Vem då?

Hjalte Vår högt uppsatta fränka jarlinnan av Västergötland har berett den fagra Ingegerd dessa fantastiska skänker på det att fred mellan er och Olav Haraldson skulle slutas.

Olof Den ragatan! Varför blandar hon sig alltid i politik?

Hjalte Hon tänker på framtiden, herre.

Olof Nuet är viktigare! Ingegerd! Gå hem och lägg dig!

Ingegerd Men far, varför vill du inte lämna norrmännen i fred?

Olof Det har inte du med att göra! Svearna har alltid varit mäktigare än norrmännen. Norrmännen är ett imbecillt pack som aldrig kan hålla fred inbördes och som därför alltid antingen danskarna eller svearna måste hålla ordning på. Gå hem och lägg dig, sa jag!

Hjalte Ursäkta mig, herre, men vore det inte förnuftigare av svearna att sköta sina intressen i öster i stället för i väster då fienden i öster är större?

Olof Den digre mannen skall inte få kittla mig under tårna ostraffat! Säger du ett ord till om den norska olyckan skall jag kasta ut dig från Uppsala på livstid! Akta så du inte blir ett huvud kortare på kuppen!

Hjalte Herre, vi resonerar bara förnuftigt, men ni låter er styras av era infall. Även ert folk vill hellre leva i fred än i krig med norrmännen, som lever i ett för oss otillgängligt och opålitligt land.

Olof Du skall inte undervisa mig i politik, din sopprot!

Ingegerd (mjukt) Vill far då ej ha en annan konung till sin svärson?

Olof Vad säger du, kvinna? Är du från vettet? Olav Digre min svärson? Den? Dra åt helvete, era förbannade intrigörer! Skulle jag ge min dotter till frilla åt en vagabond? Hur skändliga förslag vågar ni komma med inför er högste konung? Och skall jag få höra sådant från min egen dotter? Ut med er! Ni är biltoga båda två!
(*jagar dem med svärd och kastar föremål efter dem tills de försvinner.*)
(*med svärdet i handen:*) Olav Digre, det här betyder krig, och det vet du!

Akt II scen 1. Uppsala ting.

Olof Så har vi då kommit fram till det slutliga ärendet, som heter övriga frågor. Inte är det väl någon som har några övriga frågor?
(*Björn Stallare reser sig, sväljer och talar högt.*)

Björn Konung Olav har sänt mig hit med det ärendet att han vill bjuda sveakungen fred och samma gränser som alltid har varit mellan Sverige och Norge.

Olof Vem är konung Olav? Här i Norden finns det bara en konung Olof, och det är jag. Om du inte har något vettigt att säga, Björn Stallare, så är det bäst för dig själv att du tiger. Här vid Uppsala ting har vi inte samlats för att lyssna till skitprat.

Ragnvald Jarl (reser sig) Denna sak är måhända icke fullt så betydelselös som man här i Uppsala tycks vilja tro. I Västergötland lider man svårt av bristen på salt och sill, som de bara kan få från Bohuslän, och som de inte får så länge Sveriges kung gör anspråk på Norge, fastän norrmännen vill ha och har sin egen kung. För att befästa freden mellan Sveriges och Norges kung och mellan Sveriges folk och Norges folk har dessutom kung Olav Haraldson anhållit om kungadottern Ingegerds hand. Det är ett generöst anbud som Sverige icke har råd att avvisa, liksom Sveriges folk ej har råd att avvisa freden.

Olof Har du nu också blivit landsförrådare, min trogne vän Ragnvald Jarl? Har då din norska hustru kostat dig allt vett och sans? Hur kan du gå på sådana lömska fruntimmersråd? Har du kanske övergått från att ha varit min tjänare till att bli Nordens fiende Olav Digres? Sannerligen, för detta skall du bli landsflyktig för livet liksom den banditen och stråtrövaren Olav Digre, som går och tar andra

mer fredligt sinnade konungars tjänare ifrån dem. Och hur hade din vän Olav Digre tänkt ta min dotter ifrån mig? Genom enlevering och våldtäkt? Så som den digre norrmannen går på måste det nästan bli hans nästa steg. Sannerligen säger jag er, svear, att den digre norrmannen är storhetsvansinnig!
(sätter sig) (Tystnad uppstår.)

Torgny Lagman (reser sig. Det är en mycket gammal man, och det att han reser sig för att tala vållar en viss uppståndelse. Särskilt bönderna vill tränga sig närmare in på honom för att lyssna till honom. Det tar en stund innan det blir ordning.)

en bonde Det är Torgny Lagman.

en annan Han är äldst av oss alla.

en tredje Låt oss höra vad han har att säga.

första bonden Träng inte på så där!

en fjärde Tyst! Låt oss höra på Torgny Lagman!

den tredje Var då tysta så att vi får höra!

första bonden Tyst, allesammans!

Torgny Lagman Annat var det förr i tiden. Min farfar berättade om Erik Emundsson, hur han tillbringade sin tid till nytta med att om somrarna lägga under sig Finland, Karelen och Estland och befästa dem väl, och ännu ser man de fästningar som han byggde. Han hade alltid framgång med sig, ty han lyssnade alltid uppmärksamt till de män som talade till honom när plikten manade dem därtill

och var aldrig för högfärdig för att lyssna till någon av sitt eget folk.

Även kung Björn var framgångsrik i allt och lätt att umgås med, som min far Torgny berättade för mig. Och själv minns jag Erik Segersäll, som jag själv följde med på mången framgångsrik härfärd utomlands.

Han gjorde oss mycket gott, och han nekade aldrig till att sitta till råds med någon, och när någon hade bättre råd att ge än han själv gav han alltid efter för det förnuftigaste.

Men denne konung här lyssnar bara till det som han själv vill höra och gör bara vad han själv vill vare sig det är klokt eller vettlöst och vad än högre och klokare och fler huvuden än hans må säga därtill.

Han låter våra intressen i Finland och Nygård och Kurland förfalla

för att i stället fika efter Norge, som ingen svensk kung före honom varit galen nog att gapa efter. Norrmännen är ju våra bröder som vi skall samleva med och icke förslava.

Och nu vittnar allt förnuft vid detta storting om, att det är alla vi fria bönders vilja, att du gör fred med Olav Digre och ger honom din dotter Ingegerd som insegel på fred och samförstånd, och om du sedan vill draga ut för att återställa våra besittningar i öster är det allas vår vilja att ställa upp på detta inkomstbringande företag; men om du inte rättar dig efter gemene mans snusförnuft och fortsätter att blint följa dina egna nycker så duger du bara till att sparkas ut ur Uppsala och kastas på avskrädeshögen var hundarna sedan kan få pissa på resterna av din höghet och storhet och fåfänga. Och det är bäst att du beslutar dig genast för vad du vill göra.

Alla Hör! Hör! (stort bifall och vapengny och mera sådant)

Olof (reser sig, rädd) Det vet vi alla, att sveakungarna alltid låtit sig rådås av sina bönder.

Det är därför vi har denna folkförsamling, detta storting, var alla fritt skall få yttra sin mening i allmänna angelägenheter. (allmänt bifall)

Därför överlämnar jag nu i dina händer, Ragnvald Jarl, min dotters fästemaal, att du må ombestyra bröllopet mellan henne och Olav Haraldson, så att vi alla sedan kan få vara i fred och han slita henne med hälsan.

Därmed upplöser jag detta storting.

Torgny Lagman Är Ragnvald Jarl biltog eller ej?

Olof Naturligtvis inte.

Torgny Säg det till honom då.

Olof Härmed förklarar jag öppet att Ragnvald Jarl är beviljad full ansvarsfrihet.

Ragnvald Tack för det, konung. Men freden är inte definitiv

förrän Olav Haraldson är gift med din dotter.
Olof Det behöver du inte påminna mig om, viktigpetter. Nu går jag hem. (*lämnar tinget*)
Björn Stallare (till Ragnvald) Tror du bröllopet blir av?
Ragnvald Om jag känner denne kungen rätt blir det aldrig av.

Scen 2. Kyrkan i Tönsberg.

Olav Nå, kung Hrörek, vad ämnar du hitta på nästa gång?
Hrörek Även blind konung kan ännu intrigera.
Olav Vi har märkt det, och därför passar vi noggrannare på dig än förr.
Vi vill inte ha fler av våra vänners lik liggande omkring i skogarna
till följd av dina ageranden.
Hrörek Jag är ännu konung fastän du har avsatt mig från mitt rike,
och jag kan ännu bitas fastän du har stuckit ut mina ögon.
Olav Jag har städse visat dig vänskap, och du har städse svarat med förräderi.
Dig ensam skonade jag av hednakungarna för att du skulle bli min vän.
Det vill jag ännu. Därför låter jag dig knäböja vid min sida
här mitt på himmelfärdsdagen i kyrkan. Jag tror ännu på den mänskliga naturen
trots dina svek. Vad menar du om min välvilja, Hrörek?
Hrörek (tar Olav på axeln) Du har glömt brynjan hemma idag, frände.
Olav Man går ej beväpnad i kyrkan när Jesus stiger från jorden till himlen.
Hrörek För mig får er Jesus gärna flyga i luften bäst han vill, mig kvittar det lika,
men jag tyckte nog att våra gamla hednabruk var mera jordnära.
Olav Jag föredrar himmelfärder mot slakt av människor i templet.
Hrörek Även din Jesus blev slaktad och blotad av sina egna.
(*springer upp och hugger Olav med en stor kniv*)
Olav Ger du då aldrig upp din hednaondska, usle Hrörek? (*drar sig undan*)
Hrörek (hugger igen men träffar tomma luften) Flyr du för blind man, Olav Digre?
Olav Karlar, ta hand om denne blinde stackare,
som inte längre är ansvarig för sina handlingar.
Hrane Hur kan du utmana lyckan med att ständigt flirta med hans vänskap
fastän han bara vill din död?
Olav Det är förbi med det nu. Han skall ej mera få vara fri.
Men ogärna vill jag bli en enda av mina fränders baneman.
Men jag kan inte nu se hur jag mera skulle kunna skona Hrörek.
Hrane Era kläder är i trasor.
Olav Ja, han missade köttet men fördärvade skalet.
Hrane Torarin Nevjolfsson är här nu från Island. Han skulle kunna frakta Hrörek dit.
Olav Dit tvingade Harald Hårfagre alla sina fiender att utvandra. Skall då jag bli likadan?
Han gjorde Norge till ett ofritt land var många vantrivdes. Give Gud
att jag kunde göra motsatsen! Men du har rätt. Denne envise hednakonung
måste till Island. Jag skall tala med Torarin i morgon. Men bittert är det
att nödgas kristna detta Norge med våld och förvisning mot egna fränder och vänner.
Hrane Norge blir aldrig kristet helt och hållet. Det visste redan Olav Tryggvason.
Olav Han införde det kristna våldet. Jag skall avsluta det,
på det att Norge må bli heligast av nordiska länder.
Hrane (*avsidet*) Avslutar du våldet blir du nog bara offer för det
och bara helig själv på kuppen.

Scen 3. Kungahälla.

- Olav* Nå, här är jag, som avtalat var mellan Olof Skötkonung och mig.
Var är nu bruden?
- Brynjolf Ulfalde* Gode Olav Haraldson, vi beklagar, men vi har inget hört från Olof Skötkonung eller från någon i hans hov.
- Olav* Vad menar han? Ämnar han förvägra mig Ingegerd till brud, bryta sina offentligt givna löften och störta hela Norden i krig?
- Brynjolf* Vi vet ingenting, men Ragnvald har lovat meddela oss så fort han får veta vad Uppsalakungen egentligen har i tankarna.
- Olav* Jag hör trampet av många män. Kan det vara Ragnvald Jarl som nalkas?
- Björn Stallare (in)* Ja, just han är det! Ädel är han som kommer för att tala med oss i Kungahälla.
- Ragnvald Jarl (in, faller på knä för Olav)* Väl mött, min hårt prövade frände.
- Olav* Res dig upp! Vad nytt från Uppsala?
- Ragnvald* Jag har fått tala med Ingegerd, som har avslöjat för mig, att hon efter provokationer fått det från sin fars egen mun, att han aldrig ämnar gifta bort Ingegerd med dig utan hellre då ge henne åt någon ofrälse.
- Olav (kastar kronan i backen)* Olof Skötkonung! Du kastar din värld i olycka!
- Björn Stallare* Och han vet inte om det själv.
- Olav (vred)* Är det då omöjligt att tala förnuft med en människa bara för att han besitter makt?
- Ragnvald* Mina och Sveriges sympatier är helt på din sida, Olav Haraldson. Hela vår nation välsignar din och Ingegerds förening, endast Olof Skötkonung sinkar den. Hela vår nation vill ha fred med dig, endast Olof Skötkonung muckar gräl. Straffa honom, inte oss.
- Olav* Skall jag då låta mig förödmjukas här i Kungahälla inför hela Norden av en ensam hagalen maktdåre? Vad säger ni, norrmän? Skall vi tolerera detta och åka hem och svälja Olof Skötkonungs skit i blöjan, eller skall vi ge honom igen och med ränta?
- Björn* Det kallar jag en ledande fråga.
- Brynjolf* Ett ord, min konung, innan ditt raseri med rätta gör en vulkan av hela Norden. Om vi ock är många norrmän här tillstädes så är det dock mest bara storfolk och väldesmän, men till härfärd är det lämpligare att sammankalla unga män som önskar skaffa sig gods och anseende och som inte redan har det. Det är också väldesmäns sed när de går i krig att de har många män med sig som kan gå före och skydda deras flanker. Slutligen slåss vanligen de män bäst som litet äger och har allt att vinna än de som redan är besuttna.
- Olav* Förnuftet, taktiken och strategin har talat. Ditt råd är gott, Brynjolf Bonde. Det blir således krig, Ragnvald Jarl. Hälsa Olof Skötkonung det, där han pöser i sina kvinnors sköten. Jag känner nog till hans frillor. Han är den siste hednakungen, fast han menar sig vara döpt. Vi reser hem nu men återkommer nästa år. Och ve den som då vägrar gifta bort sin dotter med Norges konung!
- Ragnvald* Jag önskar dig allt gott, Olav Haraldson. Minns dock, att vi götar aldrig har gjort dig någon skada utan tvärtom liksom du åtnjutit skada genom Uppsalakungens otillständiga förfaringssätt.
- Olav (tar honom i handen)* Tack, Ragnvald Jarl. Du är städse min och Norges frände. Vi vill dig intet ont.
- Ragnvald* Jag hoppas vid Gud ännu på en fredlig lösning och ämnar arbeta för den.
- Olav* Mätte du lyckas, men jag tvivlar på det.
- Ragnvald* En mans vilja skall icke få omintetgöra ett helt folks.

Olav Men om folket tiger? Ni svenskar är för snälla och vågar inte yttra er när det behövs.
I Norge hade en buse som Olof Skötkonung aldrig fått sitta kvar så här länge.

Ragnvald Jag vet, och tro mig: vi skäms.

Olav Tack för det, Ragnvald Jarl. På återseende. (*släpper handen*)

Ragnvald Jag önskar dig fred. (*Olav går med sina män.*)

Brynjolf Blir det verkligen krig?

Ragnvald Jag är rädd för det, men samtidigt är jag glad åt att segern i så fall måste bli Olav Haraldsons.

Scen 4. Hos Ragnvald Jarl.

Ragnvald Lång väg har du rest för att komma hit, Sighvat Skald.

Sighvat Jag hade ej rest den om jag inte vetat att den skulle löna sig.

Ragnvald Vad är då ditt ärende? Hur mår din herre Olav Haraldson?
Har han något bud till mig? Älskar han mig än?

Sighvat Han vill veta om ni verkligen älskar honom.

Ragnvald Kan han tvivla på det?

Sighvat Olav Haraldson kan tvivla på allt.

Ragnvald Även om han tvivlar på allt skall han aldrig behöva tvivla på mig.

Sighvat Bevisa det!

Ragnvald Är inte min gästfrihet mot dig ett bevis nog? Du har mått här som en prins hos mig i månader fastän du bara är en slav. Jag har en känslig diplomatisk balansgång att träda mellan den egensinnige Olof Skötkonung och den pyrande Olav Haraldson och all möda i världen att hindra att Olof Skötkonungs egensinne bryter ut i dårskap och att Olav Haraldsons pyrande vrede utlöser ett vulkanutbrott.

Sighvat Men varför hjälpte du honom då inte till att vinna Ingegerd, Olof Skötkonungs dotter, då hon ju själv även var villig att bli Norges brud?

Ragnvald Jag hade kanske kunnat göra mera än jag gjorde. Men det är för sent nu. Ryssarnas konung Jaroslav har friat till henne, och Olof Skötkonung är inte en mindre niding än att han ger henne åt slaverna av politiska skäl.

Sighvat Då har du förverkat din vänskap med Olav Haraldson.

Ragnvald Vänta litet! Den faran har jag garderat mig emot.
Olof Skötkonung har fler döttrar. En av dem är här.
Hon heter Astrid och är lika skön som Ingegerd.
Träd fram, blivande drottning Astrid!

Astrid (entré) Om Olav Nordmannakung vill ha mig till sin brud i ersättning för Ingegerd har jag ingenting emot det, och ej heller ämnar jag i så fall spörja min skurkaktige fader därom.

Sighvat Vi är räddade!

Olav (entré) Väl har du skött din diplomati, Ragnvald Jarl. Jag är nöjd med dig, om jag genast får gifta mig med denna Astrid innan Olof Skötkonung blandar sig i saken.

Ragnvald Har du stått och lyssnat?

Olav Jag ville pröva dig, min vän, och du har verkligen visat dig vara såväl min som både Sveriges och Norges bästa vän. Ära och pris skall du ha där för.

Astrid Är ni Olav Haraldson den Digre?

Olav (bugar sig) Densamme, till er tjänst.

Astrid Ej ser ni då så diger ut som min far låter påskina.

Olav Jag hoppas verkligen att jag är bättre än hans uppfattning om mig.

Astrid (leende) Ni duger.

Olav Tack för det. Alltså bröllop, Ragnvald Jarl, och det genast, eller hur?

Ragnvald Vi sätter givetvis i gång genast.

Scen 5. Uppsala.

Olof Skötkonung Jag vill att du gifter dig med kung Jaroslav.

Ingegerd Har du inte redan förlovat mig med Olav Haraldson offentligt vid stortinget i Uppsala? Fruktar du inte uppror från det folk som du vägrar lyda?

Olof Olav Haraldson har tagit min dotter Astrid till frilla. Han vill inte ha dig längre. Han är redan gift med en annan.

Ingegerd Du lovade mig, guldet, åt honom och lät honom få leran, min halvsystem, som är dotter till din piga. Och han nöjer sig med denna lerbit, medan du fortsätter att utsätta honom för trakasserier för att han vågat nöja sig med din frillodotter.

fastän du redan vägrat låta honom få guldet, som du först lovade åt honom.

Olof Du talar med en huggorms tunga, och den skall jag skära ut med min slidkniv om du talar ett enda ord mera om Olav Haraldson!

Ingegerd Om jag gifter mig med kung Jaroslav skall jag ha Aldeigjuborg och det län som hör därtill.

Olof Det skall du få.

Ingegerd Och jag skall i så fall få med mig en man som kan vara min jarl och beskydda mig, och jag skall själv få välja ut honom.

Olof Välj vem du vill.

Ingegerd Jag väljer Ragnvald Jarl, min frände.

Olof Aldrig! Honom får du aldrig! Den skiten! Det var han som gav Astrid till frilla åt Olav Digre, och det skall han få ångra! Han har nästan tagit hela Götaland ifrån mig och skänkt det åt Olav Digre! Ve över mig om jag inte genast hänger den storhetsvansinnige jarlen!

Ingegerd Storhetsvansinnig är du själv om du tror att du kan gifta bort din drottningens äkta dotter med en som hon inte vill veta av.

Utan Ragnvald Jarl reser jag inte till Ryssland.

Olof Res då till Ryssland, för Guds skull, så blir vi ett trätgirigt fruntimmer mindre här i Uppsala, och tag då den sakramentskade jarlen med dig, så blir vi också en landsförrädare mindre, och drag sedan med honom så långt pepparn växer!

Ingegerd Hela hans familj skall följa med, så att ingen av dem behöver frukta för sitt liv på grund av din dumhet här i Sverige.

Olof Ja, ja, bara du reser och gifter dig är jag nöjd.

Ingegerd Sedan när jag och Ragnvald Jarl är borta ur landet kan du inte mera skylla på oss för att svenska folket vill avsätta dig.

Olof Avsätta mig? Vem skulle våga avsätta mig?

Ingegerd Allmogen, för att du inte hållit ditt löfte till Torgny Lagman att giva mig till hustru åt Olav Haraldson. Man retar inte ett folk ostraffat om man är en konung. Vänta dig uppror så fort vi har lämnat landet. (*går, stolt*)

Olof Vad menar den slynan? Vem skulle väl våga avsätta mig, den mäktigaste mannen i Norden? Fruntimmerssnack! Man skall aldrig ta kvinnor på allvar, för den dagen man börjar tro på dem förlorar man tron på allting annat. (*går*)

Scen 6. Uppsala.

Olof Vad säger västgötabönderna?
Arnvid den Blinde De är rädda för vad sveakungen skall ta sig till.
Olof Det har de allt skäl att vara rädda för, så som de har konspirerat mot mig och hjälpt Olav Digre och applåderat inför att han tog min dotter till frilla!
Arnvid Dock ämnar de inte själva söka bråk med Sveakungen.
Och om sveakungen börjar bråka med dem skall de be Olav Haraldson om hjälp.
Olof Fega är de också.
Arnvid Därför har de skickat hit Emund av Skara, den rikaste och vänsällaste mannen i Västergötland nu när Ragnvald Jarl rest bort.
Olof Är han här?
Arnvid Han har kommit hit för att anhålla om fred.
Olof Släpp in den stackars menlöse, som tror att han skall få fred gratis.
(Emund Lagman släpps in.)
Nå, Emund västgötabonde, vad nytt från västkusten?
Emund Vad som har hänt och vad som är av betydelse har jag att förtälja.
Olof Ut med språket.
Emund Vår störste jägare, Atle den Dolske, gick ut att jaga och fyllde sin släde med vackra pälsverk. Så fick han syn på en ekorre som han ville ha också. Han gav sig inte utan förföljde den långt in i skogen. När det sedan mörknade hittade han inte tillbaka till släden så han sov över i snön, och nästa dag var det full snöyra. För ekorrems skull hittade han aldrig sin vällastade släde igen utan kom hem tomhänt.
Olof Berättar du fabler för mig, Emund Lagman?
Emund Du sporde mig om tidender.
Olof Berätta mig då något som kan vara av intresse.
Emund Gaute Tovason, vår djärvaste sjöman, for med fem skepp ut för älven och träffade vid Öckerö på fem danska skepp. Gaute och hans män erövrade fyra av dem och fick rikligt med byte, men sedan förföljde de det femte. Med ett enda skepp följde Gaute efter dansken till Läsö, men där led han skeppsbrott och förlorade allt sitt guld och allt vad han hade vunnit. Under tiden kom dessutom femton danska skepp till Öckerö och återtog de fyra erövrade skeppen och erövrade dessutom Gantes andra fyra skepp, och alla Gantes män dräptes, och allt deras byte gick förlorat.
Så gick det för Gantes omåttliga glupskhet.
Olof Gaute Tovason borde ha vetat att danskarna inte var att leka med.
Emund Just därför lekte han med dem.
Olof Men du berättar bara sådant som inte intresserar mig.
Vad är ditt egentliga ärende hit?
Emund Jag kommer med anledning av vissa meningsskiljaktigheter i Västgöotalagen och Uppsalalagen.
Olof Vad vill du då klaga på?
Emund Två män var lika till bördan men olika funtade och rika. Den ena var fattig och den andra var rik, och de tvistade ständigt om ägor, och den rika bråkade mest och ville ha mest av den fattige. På tinget dömdes då den rike till att gälda till den fattige, och den rike gäldade då så, att han gav gässling för gås, gris för svin och lera för guld, och han hotade att betala yttermera i våld om den fattige inte nöjde sig med vad han fick.
Olof Tolererar ni en sådan orättvisa?
Emund Inte enligt västgöotalagen men enligt Uppsalalagen.
Olof Det ligger mera under dina rättsproblem än vad du vill låta påskina, Emund Lagman. Låt mig överlägga om detta. Gå ut så länge, men stanna och var min gäst.
(Emund går ut.)

Nå, mina herrar, vad menar ni om Emund Lagmans amsagor?
Arnvid Han talade ett alltför tydligt klarspråk.
Olof Vad menade han då? (*De tre bröderna tittar på varandra.*)
 Så säg det nu då!
Torvid Stamme I a-a-a-allt v-v-vad han t-t-t-t-talade syft-t-t-tade han p-p-p-på O-o-o-o-lof
 Skötk-k-k-k-k-konung o-o-o-o-och O-o-o-o-o-olav Ha-ha-ha-ha-ha-haraldson.
Olof Tror ni inte jag fattade det, era korkade sillar? Men vad menade han
 med gässling för gås, gris för svin och lera för guld?
Arnvid Herre, ni lovade Olav Haraldson inför tinget i Uppsala er äkta dotter Ingegerd.
 Han fick er oäkta dotter Astrid.
Olof (reser sig) Menar ni då att en norrman kan jämföras med Uppsalakungen?
Frejvid Herre, med Atle den Dolske menar Emund Lagman Ettrig den Dolske,
 som han kallar den som leds vid freden, ställer till med bråk för bråkets skull,
 fikar efter småsaker som han aldrig kan lyckas med att få och åsidosätter stortingets
 beslut, folkviljans makt och sina egna en gång givna löften.
Olof Menar du att bonden Emund hotade mig?
Frejvid Ingen hotar er så länge svearnas folkhär följer er,
 men om den vänder sig mot er kan ingen hjälpa er.
Olof Finns det då någon enda man av Svea som vågar vända sig emot mig?
Frejvid Herre, de flesta vill inte veta av er efter tinget i Uppsala
 vars beslut ni sedan egenmäktigt har brutit mot.
 Alla svear vill behålla den lag och rätt som ni ensam har brutit emot.
 Alla vi tre bröder har ombetts att delta i räfsteting mot er,
 men vi vill inte svika det konungahus som ej heller vår fader svek.
Olof Så det pågår stämplingar i landet?
Frejvid Hela Dalarna vill övergå till Norgekungen.
Olof Det var förskräckliga nyheter.
Arnvid Det finns endast ett sätt att undvika inbördeskrig och upplösning.
Olof Hur då?
Arnvid Stäm möte med Olav Haraldson i Kungahälla, gör fred med honom
 och låt honom få behålla din oäkta dotter.
 Då har ni hållit det löfte ni gav vid Uppsala ting, och folket är nöjt.
 Det är kanske för sent redan. Ni kanske ändå tvingas abdikera.
Olof Här abdikerar ingen svensk konung!
Arnvid Om folket vill det får ni lov att göra det eller dö.
Olof Min son då? Skall den siste ättlingen till Nordens stoltaste kungaätt
 lämnas arvlös? Aldrig! Säg till folket att jag sluter fred med Olav Haraldson.
 Jag ger honom allt vad han vill.
Arnvid Ni erkänner er alltså äntligen besegrad?
Olof Ingalunda. Jag har bara äntligen besegrat Olav Haraldson,
 därmed har jag även besegrat mitt eget folk, och allt detta har jag åstadkommit
 genom att besegra mig själv. (*ler och klappar dem på axlarna*)
 Kom nu så går vi.

Scen 7. Kungamötet i Kungahälla.

Olof (slår sig ner på knä) Var hälsad, Olav Haraldson.
Olav (hjärtligt) Så får jag då äntligen träffa min store kollega i Sverige!
 Hur står det till, - svärfar?
 (*omfamnar Olof, som besvarar omfamningen tämligen svalt.*)
Olof Så där, så där. Vi har bara en tvist kvar att lösa.
Olav Och vad gäller den?

Olof Hisingen. Skall den tillhöra Sverige eller Norge?
 Olav Låt oss för all del inte kriga om en isolerad ö.
 Olof Nej, just det. Vad sägs om att avgöra saken genom lottning?
 Olav Inte mig emot.
 Olof Jag har två tärningar här. Den som slår högst får Hisingen.
 (*slår två sexor*) Vad sägs om det?
 Olav Två sexor kan komma upp mer än en gång. (*slår också två sexor*)
 Olof Kan det komma två gånger kan det komma tre. (*slår igen två sexor*)
 Olav Tur i spel, otur i kärlek. Vinner du Hisingen, Olof Skötkonung,
 förlorar du ditt land. (*kastar tärningarna. Den ena brister.*)
 Olof Sex på den ena, och tre och fyra på den andra. Det blir du, Olav Haraldson,
 som vinner Hisingen men förlorar ditt land.
 Olav (*sträcker fram handen*) Låt det därmed aldrig mera bli krig mellan oss.
 Olof (*fattar handen*) Jag accepterar dig, svärson.
 (*folket hurrar*)

Akt III, scen 1. Tönsberg.

Sighvat (*på knä för Olav*) Nu är den lede här.
 Olav Vem anmäler du?
 Sighvat Nu har det kommit sändemän från Knut den Mäktige av Danmark,
 den rikaste mannen i världen.
 Olav Av hans pengar kommer intet gott, och av hans män kommer ingen välfärd.
 Sighvat Skall jag köra dem på porten?
 Olav Nej, vi skall i alla fall lyssna artigt på dem. Släpp in dem.
 (*Knuts sändemän blir insläppta.*)
 Nå, mina herrar, vad gör ni i Norge? Är inte Knut den Mäktige nöjd
 med Danmark och England och Skottland, som han redan har tillskansat sig?
 Sändebudet Konung Knut den Store vill bjuda alla länder fred.
 Olav Varför skickar han då er hit?
 Sändebudet Han vill inte fara med rustade skepp till Norge. Emellertid härskade hans farfar
 Harald Gormsson över Norge och uppbar skatter därav genom Håkan den
 Rike. Även Haralds son Sven härskade över Norge, som förblev danskt
 tills Knut den Mäktiges systerson Håkan Jarl fördrevs ur landet av Olav Digre.
 Nu kräver Knut den Mäktige sitt rättmätiga fadersarv och att Olav Haraldson
 därför reser till möte med kung Knut för att av honom erhålla landet som län
 och betala rimlig skatt till honom.
 Olav Vad fan skulle jag göra det för? Hälsa Knut den inbilske,
 att hans farfars far Gorm den Gamle var en folkkär konung
 som icke bemödade sig om att regera i andra länder än sitt eget
 utan som i stället för att härska illa i andra länder bemödade sig om att göra väl
 för Danmark. Efter Gorm den Gamle tycks de danska konungarna ha börjat vänja sig
 vid glupskhet. Knut har redan till engelsmännens stora förtret brutit mot deras folkrätt
 och satt sig över dem jämte skottarna. Hälsa honom, att i Norge finns ingenting för honom
 att hämta. Vi är ett fattigt folk och kan icke själva äta oss mätta.
 Och om han kommer hit ändå med blod och våld skall vi försvara Norge
 bättre än engelsmännen kunde försvara England
 mot danskt tyranni och våldtäkt mot folk och rätt.
 Sändebudet Det svaret kommer konung Knut den Store att uppta ganska illa.
 Olav Han får skylla sig själv som kom med ett dåligt förslag. Något annat svar
 på ett skändligt förslag än krigisk beredskap får han inte så länge jag lever.
 Sändebudet Då skall du dö.

Olav Det skall vi alla så småningom. Ge dig nu genast iväg från Norge innan du begynner fästa dig så väl vid dess jord att du stannar i dess gravvård för gott.

Sändebudet (knyter näven) Det här ska Knut den Mäktige få veta!

Olav Det tvivlar jag inte på. Ju förr han får veta det, dess bättre. Jag beklagar att jag inte skall få se hans snopna min.

Sändebudet Tids nog får du se honom på slagfältet!

Olav Du gormar som en riktig dansk. Akta dig så att jag inte svarar. (*sändebuden går*) Äntligen gick de. Sådana vettvillingar ger mig magsår.

Sighvat, ordna genast med en beskickning till min broder konung Anund Olofsson av Sverige och förbered honom inför ett eventuellt krig med Danmark.

Säg honom att en dansk invasion i Västergötland är att befara.

Sighvat Kung Knut har säkert redan skickat sändemän till honom för att få honom på sin sida.

Olav Det är det jag menar. Vi måste komma först.

Scen 2. Uppsala.

Anund Vad är det för främlingar som söker sig hit från England?

Arnvid Det är sändebud från kung Knut den Mäktige av Danmark.

Anund Vad vill han för något?

Arnvid Ingenting gott.

Anund Släpp in boven. (*Sändebudet släpps in.*)
Kommer hårde Knut med knutna nävar till Svithiod?

Sändebudet (bugar sig) Inte alls. Tvärtom. Han kommer blott med generösa gåvor och hoppas på konstruktiva diplomatiska förbindelser.

Anund Vad vill han då?

Sändebudet Han hälsar blott att kung Anund Jakob i Uppsala kan sitta alldeles trygg och säker stilla i sin borg medan striden rasar mellan Knut den Mäktige och Olav Digre.

Anund Han vill således invagga mig i säkerhet?

Sändebudet Han vill mer än så. Han menar, att om blott kung Anund förhåller sig lugn i striden mellan hårde Knut och Olav Digre, så skall konung Anund och hans rike bli lämnade i fred.

Anund Får jag se era gåvor. (*Sändebudet gör ett tecken, och de präktigaste tänkbara gåvor i form av tyger, guld och silver bäres in.*) Det är tillräckligt. Jag förstår er mening. Arnvid, låt kalla hit Sighvat Skald från Norge.

Arnvid Han är här, konung.

Anund Kom in, Sighvat. (*Denne uppträder.*) Nå, vad menar du om dessa kosteliga gåvor som vi fått från Knut den Mäktige av Danmark och England?

Sighvat Jag menar att de luktar illa.

Anund På vilket sätt?

Sighvat De stinker förrådd vänskaps utspillda blod.

Anund Vare dessa ord mitt svar till er konung i England, danska sändebud.

Sändebudet Vi förstår, tackar och drar oss tillbaka. (*går med sina män*)

Anund Och du, Sighvat Skald, får fara tillbaka till Norge och berätta för min svåger Olav Digre att jag skall hjälpa honom om han hjälper mig.

Sighvat Det ordet skall glädja varje norrman. (*går*)

Anund Olav Haraldson, du besegrade min fader med ärliga medel, men jag befara att hårde Knut blir en hårdare knut att lösa och att den åtminstone inte kan lösas med ärliga medel. (*drar sig tillbaka*)

Scen 3. Kungahälla.

Olav Var hälsad, ädle frände!
Anund Och du med, Nordens folkkäraste konung! (*de omfamnas*)
Olav Lyckligt var det att du kunde komma hit till Kungahälla!
Anund Detta har blivit Nordens fredliga föreningspunkt.
Må här alltid Norges, Sveriges och Danmarks konungar träffas
för att överenskomma och etablera fred sins emellan.
Olav Vi saknar Danmarks konung, och han lär ej idag vilja veta av fred.
Anund Vad har du hört av honom?
Olav Han är kvar i England och samlar män. Alla mina starkaste män lämnar Norge
och övergår till honom för att han ger bättre betalt.
Anund Han köper sina vänner med deras blod till priset av deras förräderi.
Olav Så är det, tyvärr.
Anund Och vad gör du åt saken?
Olav Det är inte mycket jag kan göra. Jag inväntar invasionen,
och när den kommer anpassar jag mig efter den och improviserar.
Det är för mig bästa sättet att föra krig.
Anund Troligen kommer Knut den Mäktige att landstiga i Danmark,
och sedan översvämmar han Götaland och Bohuslän därifrån.
Han lär ha ett hov som i prakt kan mäta sig med kejsarens i Konstantinopel.
Olav Ingen sann nordbo låter lura sig av praktlystnad. Det är bara något för förrädare
att lockas till som malen till ljuset, var den förbränner sina vingar.
Anund Dock är det betänkligt att så många av våra män flockas till honom.
Olav Vanvettet är alltid större än klokheten i antal. Dumheten är alltid i majoritet,
och förlorarna i den politiska leken är alltid det stora flertalet.
Anund Jag litar på din taktik. Den grundar sig på smidighet och snabbhet.
Olav Du kan lugnt lita på norrmännens pålitliga envishet:
de släpper aldrig ifrån sig sin frihet levande.
Det enda jag ber om är att du inte går med Knut den Mäktige.
Anund Därvidlag är jag att lita på som en norrman.
Olav Det gläder mig, svåger, (*slår honom på armen*) Kom nu, så går vi till bords!
Vi skall dricka många brödraskålar i afton. (*de går med sina män*)

Akt IV scen 1. Jyllands kust.

Knut den Store Och skall vi tolerera norrmän uti Danmark?
hans män Aldrig!
Knut Denne buse ifrån Norge skall få veta att han lever, och hans norrmän också!
Aldrig skall vi danskar vila innan vi har jagat ut var norrman ifrån haven,
jagat in var norrman långt i Norges fjordar och långt upp i Norges fjäll och
skönt befriat hela världen från var krigisk norrman och det norska landet självt
från usurpatorn själv! Hur vågar nidingen alls lämna Norge och besöka Danmark?
Håkan Jarl, som norrman är, dig ställer jag den frågan.
Håkan Jarl Olav Haraldson är av naturen övermodig såsom varje norrman.
Knut Olav Haraldson tycks mig mer vara galen än blott övermodig,
såsom varje norrman verkar vara galen, uppväxt såsom varje norrman är
på spetsen av en ensam fjälltopp.
Håkan Och mot slika galningar lär nog min konungs överväldigande övermakt
ha en förkrossande upplösningsverkan. De skall alla springa hem till sina fjäll och toppar.
Knut Ingen seger säker är förrän den vunnen är. Så underskatta aldrig dina fiender
och inte ens om fienden är norrman.

Men nu är det dags att tala min herr son till rätta.
Hårde-Knut, min älsklingsson, förklara dig. Jag gav dig allt,
och all den tacksamhet du visade för det var stöld och lågt bedrägeri.
Vad skall väl du med kungakronan till när du är så fullständigt oansvarig?

Hårde-Knut (förkrossad, på knä) Ädle far, jag ber dig om förlåtelse.
Jag trodde att du hade övergivit Danmark
för att gotta dig för resten av ditt liv i fjärran England.

Knut Du begick ett misstag. Aldrig överger en kung av Danmark Danmark,
inte ens om han blir kung av Storbritannien.

Hårde-Knut Ja, det har jag lärt mig nu.

Knut Du står på knä och gråter ömt av ånger. Det bevisar att du är en god man
och vad mera är: en ödmjuk man. Allenast därför tar jag dig till nåder.
Du begick ett landsförräderi mot mig, din fader och din krona, men det må nu vara hänt.
Jag är dock icke grym som Olav Tryggvason och andra bitska norrmän.
Du skall få som straff, min son, att kriga vid min sida mot den digre Olav
och den lättförledde Anund sveakonung, som den digre Olav har förfört med sina konster.
Diplomatisk politik är bara lurendrejeri. Den som kan luras blir en god politiker
och en än bättre diplomat. Så vill du slåss med mig mot politiken?

Hårde-Knut Har jag något val?

Knut Naturligtvis har du det icke. Sitt då kvar på kungasätet, pojken min,
och bli dansk konung över Norge och Britannien efter mig när jag är borta.
Den tronarvinge som bråttom har till tronen blir i regel duglig som monark.
Sitt kvar, min son. Den tronen får du senare i alla fall och kronan också.
Låt mig bara leva tills jag dör så är jag nöjd, och låt mig se dig segrande
invid min sida, så skall jag än nöjdare bereda vägen för dig till en större makt än min.

Hårde-Knut Jag tackar dig, min fader.

Knut Så är alla nöjda, eniga, försonade och glada när vi drar i fält
för att utdriva Olav Digre och hans svenska slavar
bort från vårt och ingen annans land. För Danmark! För vår framtid!

Alla Länge leve Danmark! Länge leve konung Knut den Mäktige!

Scen 2. Tinget i Barvik.

Anund Väl har vi levt denna sommar, och mycket byte har vi vunnit av Knut den
Mäktige, men gott är att åka hem med vagnen hel. Vi har vunnit på färden och ingenting
förlorat, vi nöjer oss med det, och därför finner de flesta av mina män det bäst att åka hem
nu medan festen ännu är som bäst.

Olav Väl har du talat, konung Anund, men ni bör alla ha det klart för er, sveamän,
vad det är vi egentligen har utträttat. Vi har fullkomligt förött Knuts kuster och länder
så att bönderna i Skåne och Själland knappast kommer att hämta sig på ett år.
Vi mötte Knut den Stores övermäktiga här vid Skånes östkust och lyckades,
fastän vi var så få och så små, vålla hans omåttliga övermakt ett fullständigt nederlag
i det att vi genom krigslist lyckades förskingra hela hans flotta.

Anund Äran för Knuts nederlag tillkommer dig ensam, Olav,
som ledde uppdämmandet av ån, med vilka uppdämda vattenmassor
vi sedan kunde spola Knut fullständigt ut i havet.

Olav Vi lät oss inte besegras av hans övermakt, men ej heller besegrade vi honom.
Han lever ännu och hotar Norges och Sveriges frihet.
Vi har bara förskingrat hans skepp och hans män, och därför
lär han inte sätta efter oss i första taget. Jag föreslår att vi stannar kvar här

tills vi fått veta vad han härnäst ämnar företa sig. Om han lyckas samla sin flotta och kommer jagandes efter oss må vi segla upp till Uppsala och övervintra där.
 Men om han väljer att hålla sig hemma har vi ingen anledning att fly för honom.

Anund Väl har du talat, svåger. Mina män svarar dig med bifall, och det gör även jag. Må vi alltså avvakta och se vad för sorts livstecken Knut ämnar visa härnäst.

Olav Vi är inte många, men vi är de bästa karlarna i Norden., då alla de som sämre var har flytt hem till sitt. Vi som är kvar har ingen anledning att fly så länge Knut lever och hotar vår existens.

Alla Bra! Bra! Rätt har du talat, modige Olav Digre.

Andra Vi stannar och slåss!

Många (svarar) Vi stannar och slåss! (*Vapenskrammel och bifallsrop.*)

Scen 3. Roskilde.

Ulv Jarl (släpper in konung Knut) Välkommen, käre svåger och vän!
 Nå, hur går det med fiskafänget?

Knut (kommer dyster och våt med stor pälskappa in genom dörren)
 Vad du ser glad ut!

Ulv Är det förbjudet att vara glad?

Knut Ja, så länge Olav Haraldson lever!

Ulv Har du inte fångat honom ännu då?

Knut Ser det ut som om jag hade gjort det?

Ulv Men hur har du kunnat undvika att fånga honom?
 Du har ju nätet spänt över hela Öresund med din flotta!

Knut Han tar inte den vägen, dummer.

Ulv Vilken väg tar han då?

Knut Han har gömt sig med sin flotta utanför Kalmar, var han och Anund ligger och trycker. (*Höjer sin knutna näve.*) Men vi skall krossa dem ännu!

Ulv Tror du det?

Knut Tror du inte det?

Ulv Varför skulle jag tro det?

Knut Varför skulle du inte tro det?

Ulv Seså, svåger, sätt dig ner framför den värmande brasan och drick litet öl, så blir du genast på gladare humör.

Knut Men om jag inte vill bli på gladare humör?

Ulv Då får du skylla dig själv.

Knut Tack, jag föredrar min ledsnad framför din munterhet. (*arg*) Se inte så glad ut!

Ulv Ser jag så glad ut?

Knut Ja, du ser då alldeles förbannat för mycket glad ut! Har du då inga bekymmer?

Ulv Nej, och jag vill helst inte ha några.

Knut Dem får du förr eller senare vare sig du vill eller ej.

Ulv Ni önskar er värd inte särskilt mycket gott, min konung.

Knut Nej, och sämre lär det bli, om du fortsätter försöka muntra upp mig!

Ulv Jag försöker inte muntra upp er.

Knut Nå, låt bli då!

Ulv Det är ju det jag gör.

Knut Ja, jag märker det! Håll då åtminstone käften!
 (*Tystnad. Kungen sitter butter framför elden. Ulv Jarl sneglar försiktigt åt honom.*)

Ulv Vad sägs om ett parti schack?

Knut Ja, det är ett lagom elakt och trist spel. Fram med pjäserna!
 (*Ulv dukar upp ett schackspel. De börjar spela.*)

Nå, hur mår din syster i England? Ångrar du inte att du gifte bort henne med en utlänning?

Ulv Hon ångrar det inte själv, och därför är jag nöjd.

Knut Men den där Godvin Ulvnadarson är ju fientlig mot oss.

Hur kan hon trivas i ett sådant äktenskap?

Ulv Jarl Godwin är den bäste av engelsmän som tänker mest på sitt folks bästa, och han har ingenting otalt med dig.

Knut Nej, men han lär få det med min son.

Ulv I så fall får din son själv mucka det grälet. Din biskop är i fara, konung.

Knut Religionen kan dra åt helvete. Jag är trött på allt nymodigt kristet hyckleri. Kristendomen är bara en ursäkt för vidskepelse och övertro.

Har din syster fött barn åt jarl Godwin?

Ulv Ja, hon har fått en präktig son som heter Harald, och om honom har det spåtts att han skall bli konung över England en vacker dag.

Knut Dra åt helvete!

Ulv Nu gjorde ni ett misstag, min konung. Nu faller er biskop.

(Knuts ena löpare schackas ut.)

Knut Dra åt helvete! Detta spel gör mig bara ond!

(vråker omkull brädet med alla pjäserna.)

Ulv (på sin vakt) Det var inte meningen.

Knut (knyter näven) Din systerson skall aldrig bli konung över mitt England!

Ulv Det kan varken ni eller jag råda över eller förhindra. Det bestämmer Gud.

Knut Din knöl! Tror du att du kan manipulera med mig i religionens namn?

Ulv Nej, nu går jag innan det blir värre. *(går mot dörren)*

Knut Flyr du för mig, Ulv Rädde?

Ulv (vänder sig om) Längre hade du flytt vid Helge å om du hade kunnat.

Då kallade du mig inte Ulv Rädde, när jag lade till vid din sida och hjälpte dig mot svearna när de piskade er som hundar. *(går ut)*

Knut *(en lång stunds mördande tystnad)*

Min skosven, är du där?

Skosvennen (kommer fram) Jag är här.

Knut Gå ut och dräp min svåger Ulv Jarl.

Skosvennen Men han har gått i kyrkan.

Knut Låt bli då. Hämta hit Ivar Vite i stället. *(svennen går)*

(åter mördande tystnad tills svennen återkommer med Ivar Vite.)

Ivar, du är en redig norrman. Vill du ha jarldöme i Norge?

Ivar Vite Vilken norrman vill inte det?

Knut Gå då ut till kyrkan och dräp min svåger Ulv Jarl.

(Ivar Vite går tyst ut. Åter mördande tystnad tills han återkommer med blodigt svärd.)

Dräpte du jarlen nu?

Ivar Vite Det är gjort.

Knut Det gläder mig.

Ivar Men prästerna där blev inte glada åt dådet.

Knut Det tror jag det. Men vad kan jag göra åt det?

Ivar Det får ni tala med prästerna om. De kommer nu.

(Två munkar kommer in.)

munk 1 Vördade konung, på grund av vad som har timat i kyrkan måste vi faktiskt låsa den och avbryta gudstjänsterna.

Knut Det gör ni så lagom heller! Det låter ni vackert bli! Kasta ut liket bara och tvätta bort blodet från golvet, så kommer era besökare tillbaka.

munk 2 Men, min herre, det är otillständigt.

Knut Är det otillständigt! Jag skall allt lära er veta hut! Då skall jag göra det tillständigt så in i helvete! Hör på! Ni skall få stora jordegendomar

så att ni får ett helt härad att bestyra om, och Roskilde skall bli landets domkyrka.
 Nå, vill ni fortsätta med gudstjänsterna?
(Munkarna tittar på varandra.)

munk 2 Kan vi få det skriftligt?
Knut Ni skall få det skriftligt i morgon. Kasta ut liket nu bara och glöm det.
 Glöm inte: Roskilde skall bli domkyrka.
(Munkarna tittar på varandra.)

munk 1 Jag antar att vi inte har något val.
munk 2 Ja, jag antar det också.
Knut Ja, ge er då iväg. Era privilegier får ni så fort gudstjänsterna fortsätter,
 jarlens blod är borta och hans minne glömt. Ge er iväg nu!
(Munkarna ger sig förskräckta iväg.)

Ivar Låt detta bli dig en läxa, Ivar Vite. Så mutar man Gud
 när det gäller att tysta honom inför nödvändiga utrensningar.
Knut Det skulle aldrig Olav Haraldson göra.
 Nej, därför att han är fattig och ingenting har att muta med.
 Och därför är hans sak förlorad. En fattig konung kan aldrig behålla ett fattigt land
 om en rikare konung vill ha det. Utan pengar är man värdelös i politiken.
 Lägg det på minnet. *(sätter sig bekvämare framför elden)*
 Såja, nu är jag äntligen på bättre humör.

Scen 4. Olavs läger.

Olav Vad nytt har sports om kung Knut?
en spejare Han har lagt sig vid Öresund, och de flesta av hans män har åkt hem.
Olav Då har det gått som jag trodde. Mycket av hans folk jagade vi bort från honom,
 och ännu mera har nu självmant lämnat honom. Om vi nu bara håller ut över vintern
 så har vi honom som i ett nötskal. Vi var underlägsna dem, nu är vi jämnstarka,
 och om vi bara orkar fortsätta skall vi lyckas krossa honom. Vad säger ni, karlar?
en man Det är inte bra att ligga här när vinterfrosten kommer.
en annan Ni norrmän är bortskämda med er ständigt isfria kust, men här hos oss
 fryser Östersjön till is hel och hållen, och den som då ligger på henne med sitt skepp
 kan sedan aldrig mer göra bruk av det skeppet.
en tredje Sant har du talat, Vemund Velig.
flera Vi vill fara hem!
de flesta Ja, vi vill hem innan vintern kommer.
Olav Vad säger du, sväger Anund?
Anund Det ligger mig tungt om hjärtat att nödgas överge dig, men mina män kräver det.
 Men kom med oss till Uppsala, du och dina män. Där kan vi övervintra
 för att sedan bättre rustade segla ut igen mot Knut till våren.
Olav Då skall Knut också ha återhämtat sig. Nej, vår enda chans till seger
 är att ta honom på sängen nu innan han växer sig stark och mäktig igen.
 I värsta fall får väl vi norrmän klara oss utan er svear.
Anund Jag har inget val, Olav. Jag måste följa mina mäns majoritetsbeslut.
 Du vet hur min far nästan blev störtad för att han hotade folkviljan.
Olav Res du hem. Jag klarar mig ensam.
Anund Du har dina norrmän.
Olav Bättre sällskap finns inte.
Anund Kom till mig om du behöver mig.
Olav Tack. Men dina män klarar sig nog hellre utan mig. Knut hotar endast Norge,
 inte Sverige, och det vet dina män. Därför lockar dem inte kriget längre
 när de ser att deras segrar endast tjänar norrmännen.

Anund Jag beklagar, Olav, att jag inte kan hjälpa dig mera.

Olav Behöver jag mer hjälp kommer jag till dig.

Anund Farväl, min svåger.

Olav Farväl, min broder. (*De skakar hand. Anund och svearna går.*)

Anund (högt) Låt oss dra bort från kriget hem till Svealand, mina herrar!

Svenskarna Hurra! (*De drar bort med kung Anund.*)

Olav Du har det bra, min svenske broder. Lev i fred så länge norska muren håller mot Atlantens stormar. Sveriges lugna vida landskap andas endast fred och välstånd. Där har folk det bra så att det nästan blir för tråkigt. Norges kust är sönderhackad, Norges land är ockuperat av omänskliga sterila fjäll och berg, som gör det landet magert, fattigt, isolerat och betryckt. Laviner krossar bygderna, Atlanten härjar kusterna, och regn och blåst gör norska vädret till en mara för den norske bonden när han aldrig får se solen utom bakom moln. I Norge föddes Nifelhem, de kuvades och räddas dimmiga och dystra land, där mänskan endast får sitt liv till låns på nåder och naturen härskar hänsynslöst i vildaste godtycke. Jag är konung över detta asagudarnas förpinta land, och en dansk konung är så galen att han önskar ta det från mig. Må han få det för att sedan ångra sig. Jag mäktar ej försvara Norge mot dess öde. Hädanefter kämpar jag min kamp allenast för behållandet av norske kungens oberoende och heder, rätt och frihet. Dör jag ren så är jag nöjd, och då skall även Norge vara räddat, ty mot individens renhet kan ej någon politik i världen annat än förflyktigas som lösa dimmor.

Ja, vad är det, Hrane?

Hrane Egil ber dig om förlåtelse om blott du ville hela hans blessyr.

Olav Han har bönat om att jag skall komma till honom i fem dagar nu. Föga tyckte jag om att han frigav de danska fångarna, och därför är han fången själv. Har han mycket ont?

Hrane Han lider ohyggligt.

Olav Nå, för honom hit då. (*Hrane hämtar Egil.*)
Edvard den Gode av England skryter med sina händers helande kraft. Mina händer har ingen helande kraft, men jag gör vad jag kan för mina män. (*Egil kommer linkande i kedjor med Hrane.*)
Var klämmer skon, Egil?

Egil Ack, min konung, kan jag inte få er förlåtelse? Jag lider så utesägligt.

Olav Tag bort hans kedjor, Hrane.

Egil Tack, gode kung Olav!

Olav Var gör det ont?

Egil Här i sidan.

Olav Det måste då vara magen eller njurarna. Eller kanske det är mjälten. Känner du något här? (*klämmer i sidan på honom*)

Egil Nej, ingenting.

Olav Här då?

Egil Nej.

Olav Hur gör det ont då?

Egil Det svider i sidan varje gång jag tänker på min familj.

Olav Då är det bekymmer du har. Här har du din sold, Egil. Var en fri man, och känn dig frälst från din vanära. Men synda inte härefter.

Egil (sänker rösten) Herre, jag såg några skånska skurkar dela ut pengar bland dina män.

Olav Vad menar du med det?

Egil Jag har sett de pengarna. Det är Knuts pengar. Hälften av din skara är köpt av Knut.

Olav Förunderliga saker berättar du för mig. Men då förstår jag ett och annat. Då förstår jag varför somliga vill forcera vår framryckning till Öresund, var Knuts flotta ligger. De som genast vill segla dit tjänar inte mina och Norges intressen utan endast Knuts och sina egna. Bra, min käcke gosse.

Tack för din upplysning. Hrane, signalera till uppbrott.
 Hrane Varthän ska vi?
 Olav Hem till Norge.
 Hrane Genom Öresund?
 Olav Nej, vi beger oss till fots över Götaland. Men skeppen och packningen skickar vi till Anund i Uppsala. Han får förvalta vår flotta tills vidare.
 Hrane Det blir en lång fotvandring.
 Olav Det finns hästar på vägen. Här har vi nu gjort vad vi har kunnat, och fastän vi besegrade Knut vid Helge å har han nu besegrat oss med att slå oss under bältet.
 Hrane Vad har han då gjort?
 Olav (förtvivilad) Han har våldtagit mina fattiga norrmän med att ge dem pengar!
 (bryter upp)

Scen 5. Sarpsborg.

Olav Jaså, Sighvat har kommit hem.
 Hrane Han har anhållit om företräde.
 Olav Varför det? Han har ju varit hos kung Knut?
 Hrane Han gör ändå anspråk på att få förbli er stallare.
 Olav Gör han det? Vill han betala mig för att få den tjänsten med Knuts pengar? För in den skälmen! (Sighvat släpps in.)
 (Kungen tiger.)
 Sighvat Önskar kungen inte sin tjänare välkommen hem igen?
 Olav Trivdes du inte bra i utlandet?
 Sighvat Utomlands finns rikedom, men hemma lever hjärtat.
 Olav Dög inte rikedom utomlands då?
 Sighvat Värdefullare än utländskt guld är hemlands bröd.
 Olav Menar du att du kommer tomhänt tillbaka? Förnekar du att du har umgåtts med Knut den Store? Förnekar du att han har mutat dig?
 Sighvat Har du då inte ingått i hans tjänst som alla andra som frivilligt rest till honom?
 Olav Knut den Mäktige bjöd mig guldbjäfs om jag ville ära och hylla den mannen i Norge som Olav. Jag svarade genast, att en herre var mig tillräcklig. Det visar historien, att alla som tjänat två herrar fått fan utav bägge.
 Olav Och därför tror du att du ännu är stallare hos mig?
 Sighvat Jag älskar er alla, din hall och din stad, din familj, dina män och allt norskt som är ditt. Vad jag älskar skall aldrig bli Knuts.
 Olav Ta din plats då som fordom och ät och drick och var glad i mitt sällskap, ty det endast begär jag av dem som mig tjänar.
 Sighvat En lätt tjänst att utföra, men den är svår att behålla, ty hela vår värld vill beröva vårt Norge vår Olav.
 Olav Den må försöka. Den skall aldrig lyckas.
 Sighvat Man kallar dig redan på vissa håll "kung utan land".
 Olav Om jag så blir berövad mitt Norge med våld och av norrmännen själva så skall jag dock alltid minsann återkomma.
 Sighvat Det tackar vi för. Därför ropar jag: skål för kung Olav! (höjer en bågare)
 Alla Skål för kung Olav!
 Olav Jag tackar för skålen och ber er att fortsätta skåla på samma sätt även när jag icke längre är här.
 Hrane Skall ni resa bort?
 Olav Jag gissar att detta är den sista vintern

vi ännu kan känna oss trygga som norrmän i Norge.
Jag gissar att alla här snart skall få resa iväg mycket långt bort för en längre tid.
Blott förrädare skall en dag ej vara biltoga men etablerade här i vårt Norge.

Hrane Förrädare skall aldrig lyckas förmå överleva i Norge.

Olav Jag menar det. Skål! (*De dricker laget runt och fortsätter måltiden.*)

Akt V scen 1. Tönsberg.

Björn Stallare Han samlar fartyg och män från hela Danmark och från hela England och från hela Skåne och den svenska sydkusten och från hela Venden.

Olav Hur många fartyg förfogar han över?

Björn Enligt pålitliga källor har han tolv hundra skepp till sitt förfogande.

Olav Och hur många har vi, Sighvat?

Sighvat Vi har inte ens femtio, och det är bara bondbåtar.

Olav Ändå flockas det norska folket bra hit ned till oss i Tönsberg.

Även om vi inte kan anfalla kan vi alltid försvara oss väl.

en bonde Hur snart kan Knut väntas komma till Norge?

Björn Han kommer säkert redan i vår.

bonden Vi är trötta på dina äventyr, Olav Haraldson.

Hårt har du slagit oss med vapentjänst och skatter,
och ingenting har vi fått tillbaka i lön utom ofrid och umbäranden.

Vi är trötta på det nu. Vi vill ha fred.

flera bönder Vi vill ha fred! Slut fred med Knut den Mäktige!

Olav Mina herrar, inser ni då inte situationens allvar? Vi vill förvisso ha fred,
men Knut den Mäktige vill det inte. Han kommer hit för att roffa åt sig Norge
och beröva er er frihet.

en annan bonde Men det sägs att han är rik och strör guld omkring sig överallt
till alla som tjänar honom. Han skänker gärna guld, men du, Olav, bara tar allt ifrån oss.

en tredje bonde Ja, det är riktigt! Knut bara ger, men Olav bara tar!

de flesta bönder om varandra Ja, just så är det!

en fjärde bonde Vi vill inte bråka längre. Vi vill hem till vårat. Om du vill slåss med Knut,
Olav Haraldson, så får du göra det själv.

(*stort bifall bland bönderna*)

Sighvat Ni är alla mutade av guldet från Knut! Har han då lyckats korrumpera all frihet
och självkänsla i Norge?

bönderna Alltid finns det några krigsgalningar som vill slåss. Låt dem slåss som vill det,
men låt oss som inte vill det få hållas utanför.

Sighvat Ni är allesammans fega! Det är vad ni är, norrmän! Skam över er! Tvi! (*spottar*)

Olav Seså, Sighvat Stallare, gör inte situationen värre än vad den är.

Hur få vi än är som gör det kommer Norge att försvaras,
och hur svår situationen än blir kommer vi att anpassa oss efter den.

Mot Knuts guld lär väl självständigheten vara maktlös,

men mot alla sanna norrmän skall guldets fördärv vara maktlös så länge jag lever.

Vi är fattiga och små, och ännu färre lär vi bli,

men av alla norrmän som ger sig åt kung Knut skall jag bli den allra siste.

Den som vill må följa mig, och den som inte vill är jag hellre utan.

Må Knut komma. Han kan förtrampa Norges frihet och fördärva norrmäns framtid,

han kan förslava Norges kvinnor och utsuga Norges magra blod,

men vår norska heder kan han inte göra mycket åt.

Hur ensam jag än blir skall jag se till att den överlever.

(*tystnad bland bönderna*)

en bonde Du värnar om landets själ, gode kung Olav, men vi måste värna om landets jord och dess gröda. Om du vill försvara Norge på ditt sätt kan vi inte hindra dig, men du måste låta oss undvika hemsökelse och förödelse i fjordarna och dalarna. Lycka till, Olav Haraldson, men din själ, som du slåss för, är din ensak som vi inte har något med att göra.

Olav Farväl då, mina bönder. Tack för er hjälp så länge den varade.

bönderna Farväl, gode kung Olav.

en annan bonde Ursäkta oss, men vi måste faktiskt tänka på hemmet.

Olav Adjö, adjö. (*Bönderna går, och Olav bjuder dem farväl var och en för sig.*)
Där gick mitt land ifrån mig.

Björn Ännu har du goda krigare kvar.

Olav De är för goda för att få leva. De skall följa mig blott för att nödgas stupa vid min sida.

Björn Än är Norge inte Knuts.

Olav Men jag har förlorat mina bönder. Värre är det att förlora sina bönder än att förlora sitt land.

Björn Du har inte förlorat ditt land.

Olav Jag har förlorat mer än mitt land. Med mina bönder har jag förlorat mig själv.

Björn Låt oss ta det lugnt nu. Ännu hinner vi samla ihop fler krigare.

Olav Ja, Björn, låt oss ta det lugnt tills Knut kommer, ty sedan får vi aldrig ta det lugnt mera.

Scen 2. Trondheim.

Håkan Jarl Länge leve Knut den Mäktige, konung av Danmark, England och Norge!
lamt gensvar från folket Leve Knut den Mäktige!

Knut (intar tronen) Så skall det låta! Nu har Olav ingenting mer att säga till om i det här landet! Väl har ni skött er, mina tjänare, och var och en av er skall få sin belöning!

Dig, Erling Skjalgsson, förbinder jag mig till i vänskap på nytt, och till tack för att du gett mig ditt stöd får du styrelsen över allt land mellan Stad och Rygjarbit. Nå, vad sägs om det?

Erling Du givit mig det löftet redan förut, och jag tackar dig på nytt för din generositet, såsom jag även förut har gjort det.

Knut Tore Hund och Hårek på Tjotta, era fördömda stråtrövare, väl har ni arbetat för mig och möjliggjort det för mig att få komma hit och bli utropad till konung över hela Norges rike. Många har ni dödat för min skull, många norrmän har ni bränt inne med deras egendomar, mycket folk har ni värvat åt mig, och jag tackar er därför. Ni skall få er lön. Var mina ländermän, och drag åstad till Finnmarkerna och uppbär där skatt åt mig, så har jag under mig hela Norge sen.

Tore Hund Vi måste också få stora landintäkter och mycket i lösöre.

Knut Ni skall få allt vad ni begär, så duktiga som ni har varit.
Och dig, Håkan Jarl, som varit mig så behjälplig i återerövrandet av Norge från usurpatorn och utbölingen Olav den Digre, skänker jag styrelsen över allt det land som jag underlagt mig på denna färd från Agder vid Norges sydspets och alla kusterna och fjordarna ända hit.

Håkan Jarl Det är inte mer än rätt, ty det var jag jarl över även innan Olav den Digre kom. Men Einar Tambarskälver här kräver också sin del.

Knut Och den skall han få. Han skall få uppbära alla de intäkter som han hade förr i tiden då de danska jarlarna förestod landet. Han skall vara störst och främst bland alla män i Norge som inte har jarlsnamn, och den rangen skall han behålla så länge mitt välde i Norge äger bestånd.

Einar (bugar sig) Måtte det vara för evigt.

Knut Var lugn. Det kommer att vara för evigt. Aldrig skall Norge bli norskt mer. Vid varje fjord, vid varje sund, på varje näs och i varje by har vi nu våra danska fogdar och jarlar som uppbär regelbunden skatt och bevakar ordningen i landet.

De så kallade fria norrmännen har ingen chans att sticka upp längre, och Olav har bara att packa sig iväg österut. Om inte Anund i Sverige vill förbarma sig över honom kan han alltid böna hos sin frände Ragnvald Jarl i Ryssland, som kanske kan ge honom en bastu i skogen att sova i. Ha-ha-ha!

(allmän forcerad munterhet)

Håll käften! Det var inte alls så roligt. Men nu saknar jag något, och det är en skald som kan dikta till min ära om mitt besittningstagande av hela Norge. Finns inte Toraren Lovtunga här?

Toraren (kommer fram försagt) Joo.

Knut Vad har du nu diktat till min ära att framföras inför denna lysande församling och att spridas över hela Norge?

Toraren På er befallning har jag komponerat en visflock om er.

Knut Bara en visflock! Det duger inte, din lätting. Du skulle ju göra ett helt epos, en hel iliad! Och så stammar du förskrämt fram att du bara gjort en liten visflock om mig. Det gör ingen evighet. Det kommer inte att väcka hela efter världens eviga beundran. Du duger inte som skald här om du inte överträffar hela Sigurdskvädet.

Toraren Men, herre konung, ingen skald kan dikta på befallning.

Knut Vad säger du!

Toraren Jag säger som det är.

Knut Håll mun och dikta omedelbart på stående fot en massa verser och visor om mina framgångar. Annars blir du hängd. Seså, sätt i gång.

Toraren Ni tvingar mig till dålig konst.

Knut Nej, god konst skall det vara. Annars blir du hängd. Jag väntar fortfarande.

Toraren Kung Knut han kom med tusen skepp.
Han bordade Norges land med blodad läpp.
Han bönderna tog såsom gisslan från berg och slätt.
Sin grund svek han ej. Såsom han med sitt guld,
så skrudade Greklands gud sitt himmelrike.

Knut Du börjar bra! Fortsätt så, så är din nacke räddad.

Toraren Han räddes ej för Olavs hämnd,
han drog sig ej för bergens höjd och längd,
han skydde ej sin härnads prövningars mängd,
och sin grund svek han ej. Såsom han med sitt guld,
så skrudade Greklands gud sitt himmelrike.

Knut (förtjust) Bra! Bra! Just så barbariskt, rått och hedniskt som jag vill ha det!
Du skall bli min främste pekoralförfattare! Sådant tilltalar den vulgära hopen, och just dess stöd är vad jag behöver. Mera! Mera!

(Toraren fortsätter darrande och stammande dikta dåliga verser.)

Tore Hund Vad tycks om Norges nye konung?

Hårek på Tjotta Han skulle inte tveka inför att klyva skallen på ett helgon.

Tore Hund Sanna mina ord: han blir med all säkerhet Olav Haraldsons och hela Norges bane.

Hårek Och vi blir rika på kuppen.

Tore Ja, men vi tjänar Knut bara så länge det lönar sig.
När han är borta och hans son Hårde-Knut blir oss onyttig gör vi Norge norskt igen.

Hårek Då finns knappast Olav Haraldson kvar.

Tore Efter Olav Tryggvason fanns det inte heller någon Olav Tryggvason kvar, trodde vi. Men vem kom? Jo, Olav Haraldson! Och efter honom skall du se att det kommer någon annan god djäväl som vill göra oss norrmän norska igen.
Den norska hedern tog inte slut med Olav Tryggvason, och den tar inte slut

med Olav Haraldson. Bara en sak är säker: den danske hedern tar slut med Knut den Store, och den skall aldrig mer komma igen.

Hårek
Tore

Stackars Norge!
Och stackars England, som aldrig blir engelskt igen.
För att inte tala om det ruttna Danmark, som aldrig blir rent igen.

Scen 3. Olavs skepp.

Björn Är det inte Erling Skjalgsson som kommer där borta?
Olav (spanar akterut) Jo visst tusan är det han. Han seglar ensam före de andra skeppen i sin flotta. Han har upptäckt oss och följer efter oss. Nu har vi en chans. Låt oss möta honom och hans skepp innan hans andra skepp hinner fram. O, måtte jag bara få honom levande! Låt seglen falla, men långsamt, och lämpa dem med dragrepen!
Björn (spanar akterut) Erling tror han har oss i en fälla. Han observerar väl våra manövrer. Se hur han släpper revtågen om skeppets segel! Så han forsar fram!
Olav Han är lika entusiastisk över att få se oss som vi över att få se honom. Äntligen blir det till en intressant och jämnstark strid. Bered er för äntring, mina herrar! Styr in i sundet och dreja bi där. Så fort Erling sedan kommer till synes rör vi av alla krafter honom till mötes. Sådärja!
Björn Äntligen en liten ljuspunkt i det långa norska inbördeskriget!
Olav Nu skulle Sighvat Skald ha varit här. Vilket inspirerande ögonblick för en norsk nationaldiktare!
Björn Se! Nu kommer han!
Olav Full fart framåt! Ro av alla krafter!
Björn Erling låter sitt segel falla. Han kan inte fly.
Olav Präktiga är hans män som hellre drar blankt än flyr.
Björn Gör klart för äntring!
Olav På dem, alle man!
(Erlings skepp kommer upp sida vid sida med Olavs. En förskräcklig batalj följer i vilken Erlings män drar det kortaste strået.)
Erling Skjalgsson Du har överlistat oss, Olav! Men ej är vi harar som ber om nåd, ty vi vet att vi ej heller lär få någon om vi ber om det. Se själv, Olav! Inte en enda av oss försöker fly, utan hellre stupar vi för din klinga till sista man!
Olav Väl värjer du dig, Erling! Aldrig har jag sett en man värja sig så väl mot så mångas anfall!
Erling Varför vill du inte slåss med mig, Olav?
Olav Jag tänker på dina många präktiga söner.
Erling Tänk på ditt rike i stället, som redan har fallit.
Olav Det föll för att det fälldes av en förrädare för mycket, och den förrädaren var du. Skall Knuts guld göra så många förrädare och skämma ut ett så fritt land?
Erling Mina söner sviker aldrig mig, Olav.
Olav Vill du förhandla med mig, Erling?
Erling Det vill jag.
(tar hjälmen av huvudet, lägger ner svärdet och skölden och kommer fram.)
Kan jag lita på ditt konungssord?
Olav Kan jag lita på en kungsförrädare?
(I samma ögonblick huggs Erling ner bakifrån med en väldig yxa som klyver hans huvud.)
Aslak, vad gör du?
Aslak Fittjaskalle Märkas skall kungsförrädaren!
Olav Idiot! Där högg du Norge ifrån mig!
Aslak Hur så?

Olav Denne man ensam hade med sina söner kunnat återge mig hela Norge.
 Och så kommer du som den uslaste av fegisar och hugger ner honom bakifrån!
Aslak Jag försökte hjälpa dig, och så ger du mig otack till lön.
 Är du inte nöjd kan du gå hem. Det var ett hugg som hette duga,
 och det borde jag snarare belönas än tadlas för.
Olav Klantskalle! Förbi är det nu med Norge! Fly, mina män!
 Vi har nu ingenting mer här att göra. Vi har bara att fly. Vi hinner inte ens plundra,
 utan nu får var och en sota för Aslaks nidingsdåd. Farväl, Norge! Det är ute med dig!
 Ve att jag någonsin föddes till konung för detta klantiga folk! En god konung
 duger de bara till att störta, och en ond konung duger de bara till att låta sig utnyttjas av.
 Dra åt helvete, förbannade Norge och förbannade norrmän! Vår saga är all.
 Vi har nu bara att fly. Aslak, du har mördat den redligaste mannen i Norge.
Aslak Tjänade han inte kung Knut?
Olav Han gjorde det emedan han måste. Hade han kunnat hade han hjälpt mig,
 och det fick han äntligen möjlighet till när du slog ner honom.
Aslak Jag är ledsen.
Olav Och jag är ännu ledsnare. Ve att jag någonsin behövde föra krig!
 Skall Knuts guld då bara lyckas åstadkomma mördare av såväl hans eget
 som mitt och Norges folk? Finns det någon etablerad rikedom
 eller någon etablerad makt här i världen som inte enbart leder till ofärd och död?
 Nej, nu vet jag, att från den regeln finns det inga undantag. Inga undantag!
 Dö, konung Olav, ty därför blev du konung.
Aslak Endast som konung utan land kan du överleva.
Olav (sorgset leende) Kan jag det? Det tvivlar jag på. Jag förlåter dig, Aslak.
 Kom med mig, så får vi tillsammans begråta dem som vi har mördat.
Aslak Du vet att jag följer dig till tidernas ände, min konung.
Olav Det besväret slipper du. Följ du mig bara på min landsflykt tills vi dör.
Aslak Jag dör i så fall först. Du dör aldrig.
Olav Tvärtom, Aslak. jag dör alltid. En konung är till för att dö.
 Han är död som människa och själ när han får makten,
 och sedan får han aldrig sin själ igen förrän han dör.
 Därför är den ende sanne och evige konungen den evigt döende konungen.
 Kom nu så går vi.
 (De överger Erlings skepp och alla hans lik och seglar iväg.)

Scen 4. Trollstigen

Olav Är läget hopplöst?
Björn Det är alldeles hopplöst.
Olav Vi har fem skepp kvar. Kan vi ingenstans resa?
Björn Du har seglat för sista gången på eget fartyg, kung Olav.
Olav Men Trondheim?
Björn Där väntar Håkan Jarl med en väldig flotta.
Olav Och bakom oss har Erlings söner samlat sig mot oss.
Björn Ja, de drar norrut med en väldig flotta. Och Aslak är dräpt.
Olav Är han dräpt?
Björn Vagleik Arnason dräpte honom som hämnd för Erling. Han kunde inte förlåta Aslak
 att Aslak gjorde Erlings söner till våra dödsfiender.
Olav Stackars Aslak! Nu dräper då också våra egna varandra. Vad återstår?
Björn Fjället.
Olav Uppför trollstigen och nedför rullstensträskan?
Björn Det är vår enda väg ut härifrån.

Olav (reser sig) Så må vi dra till fjälls. När landet och folket och kustbygderna sviker honom kan norrmannen alltid återvända till fjället.

Upp, mina stackars karlar, till trollens och andarnas värld! Vi skall gå över träskan och skrämma bort trollen och rulla bort fjällen och leva på svälten, och allt skall gå oss väl om händer. Frukta inte, norrmän, för svälten och kylan.

Från trollen skall jag bedja fram mat,
och från rullstenshindren skall jag bedja bort deras massor,
så att vi förmår vräka dem ut sidan. Fjällen skall välkomna oss, vättarna skall omsluta oss i sin famn, vi kan där begrava våra döda och resa våra heliga kors.

Och jag skall bedja hela natten så att ingen skall bli vansinnig av strapatserna. Skeppen lämnar vi här, vi kan tyvärr ej släpa dem med oss över bergen, men själva skall vi till fots vandra över fjällen med eller utan sandaler.

Kom med, tappra fattiga enslingar, mina stackars galningar,
som ensamma än vågar följa mig åt fanders,
inget guld får ni av mig och ingen framtid heller,
men de norska bara fjällen skall bli era med hela deras kalslipade renhet för evigt. Er blir naturen, er blir friheten, er blir arbetslösheten och den totala fattigdomen, och tro mig: den är hederligast av mänskliga ämbeten.

Vi ses igen på andra sidan döden, vi möts igen på andra sidan graven, vi förenas igen i evigheten, och vi vandrar tillsammans in i den i natt över trollenas stig, över vättarnas sargande stenar och över de oöverstigliga fjällen.

Min renhet är er, kära norrmän, så länge ni älskar dessa kala fjäll mer än er själva. Kom med mig nu om ni inte vill leva!

(Uppstigningen över bergen börjar.)

Ännu är vi fyra hundra man och dessutom ett hundra bönder, och våra hästar lever ännu. Två slaktnöt har vi att kalasa på på vägen, och det är mer än Jesu fem bröd och tvenne fiskar! Skam den som ger sig! För den fria människan är ingenting omöjligt!

Björn Men för den ofrie är ingenting möjligt.

Olav Just det, och bara sådana människor är tråkiga och omänskliga för att de är etablerade och rika och mäktiga. Kom nu! Upp över fjällen! Vi skall utmana evigheten!

Björn Jag ser redan hur trollen rymmer sin kos.

Olav Jag ser det även. Detta är vårt stoltaste ögonblick, Björn.

Sedan återstår det ingenting annat för mitt norska hjärta än evig vanära bortom Norge.

Björn Säg inte det. Till Norge kommer man alltid tillbaka.

Olav Även en konung utan land?

Björn I synnerhet en sådan, och särskilt om det landet han blivit utan är Norge.

Olav Natten blir kall och mörk och oändlig. Vi måste dra tjocka pälsar på oss.

Björn Kölden lär inte bli det värsta.

Olav Vad blir det värsta?

Björn Saknaden av trygghet och överflödet av frihet.

Olav Hellre galen än ofri. Jag fruktar ingen galenskap.

Björn Därför kan du aldrig bli något annat än vår främste norрман.

Olav Ja, någon måste ju vara det.

Björn Det är vi tacksamma för.

Olav Var inte det. Han har ju lett ert norska välde åt helvete för er.

Men efter mig kommer de som är värre. Tro mig,

Håkan Jarl skall icke leva länge i Trondheim. Det har han för många brott och svek och förräderier på sitt samvete för att förtjäna.

Ej heller Knut den Mäktige kommer att leva länge till.

Hans hjärta är redan fyllt av svärta,

och hans blod rinner allt trögare och svårare genom hans onda tankar.

Han blir lam inom kort, och sedan skall aldrig hans välde eller ätt resa sig igen.

Med honom har danskarna varit i England för sista gången. Men du, Björn, skall resa hem så snart vi kommit in i Sverige. Norge behöver män som du.

Ja, vänd tillbaka genast och ställ dig väl med de nya herrarna.

De skall ändå inte överleva dig. Med dig skall jag även hemförlova alla andra bland mina män som har familj och barn i Norge.

Jag behöver ha en och annan kvar i Norge som kan skicka bud till mig om vad som händer.

Björn Men vart skall ni då slutligen ta vägen?

Olav Det får vi se. Förmodligen till Ryssland, var Ingegerd, min första trolovade, är drottning. Jag vill ej besvara Anund i Sverige även om min hustru och mina barn får det bra där. Så lämnar jag allt och alla bakom mig för att med deras hjälp hitta vägen när jag kommer tillbaka.

Björn När kommer du tillbaka?

Olav Jag har varit kung i Norge i femton år. Om femton år till kanske jag kommer tillbaka.

Björn Till dess hinner mycket hända.

Olav Ja, då skall alla skurkar vara döda men vi ändå leva.

Björn Lev väl, kung Olav.

Olav Lev väl, Norge. (*de omfamnas och skiljs*)

Björn Där lämnar en konung sitt land som mest ville det väl utav alla. Men landet blev bortskämt av honom och tog sig därför andra herrar som ej längre ville det väl. Men till slut skall de lida tillräckligt och kräva den gode tillbaka. Men då skall det vara för sent. (*går som den siste.*)
(*Vinden viner och ylar in över scenen, som blir helt mörk.*)

Scen 5. Flera år senare. Holmgård i Ryssland.

Olav märkbart åldrad.

Olav Är det någon som söker mig?

Tjänaren Ja, herre, en gammal man från Norge.

Olav Sade han icke sitt namn?

Tjänaren Han bad mig att hälsa från Björn.

Olav Kan det vara Björn Stallare? Efter så många år? Visa in honom!

(*Tjänaren hämtar Björn.*)

Jo, minsann är det icke Björn! Du har också blivit äldre.

Björn Är detta Olav Haraldson?

Olav Jo, Björn, tyvärr är det inte någon annan, och tyvärr ser han ut som han gör.

Björn Du har blivit gammal, konung.

Olav I Ryssland blir vem som helst gammal fort, och en konung utan land är alltid för gammal var han än bor.

Björn Du är inte för gammal, Olav, och om du återvände till Norge skulle du bli ung på nytt.

Olav Det är för sent, Björn. Jag har redan vant mig vid min vanära.

Fresta mig inte till att göra den värre.

Björn Det har gått som du spådde. Håkan Jarl är död, och Norge är herrelöst.

Olav Död? Är det möjligt? Hur dog han?

Björn Han omkom på väg hem från sin fästmö i England. Hans skepp gick under med man och allt. Han startade från England för sent på hösten. Sannolikt råkade han ut för Svälgens malström, för han siktades norr om Katanäs en afton när det var svår storm och vinden stod rakt ut från Pettlandsfjorden.

Olav Då har Norge med honom förlorat ännu en stor man. Och Knut den Mäktige?

Björn Han åldras och skiter i Norge.

Olav Du menar att jag verkligen skulle ha utsikter till att kunna komma tillbaka?
Björn Knut hindrar dig inte, och Håkan är död. Landet är herrelöst.
 Dina enda mäktiga fiender där är Erling Skjalgssons söner, Einar Tambarskälver, Tore Hund och Hårek på Tjotta.

Olav De två sista är de lömskaste, och Erlingssönerna lär det bli svårt att försona sig med. Om jag återkommer lär det bli krig igen. Och finns det någon man i Norge som ännu är mig trogen som inte sålde sig till Knut?

Björn (faller på knä) Herre, även jag lät mig köpas av Knut, men nu när Håkan Jarl är död är jag fri från min trohetsed. Nu vill jag bara följa dig så länge vi båda lever och helst vill jag även dö med dig.

Olav Stå genast upp, Björn. Om även du kunde svikta lär det vara få i Norge som förblivit mig trogna. Jag förlåter dig. Var försonad med mig. Seså, ingen sentimentalitet. Jag är ännu en man och kan ännu slåss för min rätt. Men om jag återvänder lär övermakten endast vara något mindre än vad den var när jag reste.
 Du kommer egentligen och stör mig, Björn. Jag hade försonat mig med mitt öde, jag var betänkt på att resa till Jerusalem, och Jaroslav och Ingegerd har erbjudit mig ett eget rike här i Ryssland. Och svårt frestar du mig till att lämna min trygghet ifrån mig. Gå ut, Björn, och kom tillbaka i morgon. Jag måste få grubbla en natt över detta.
 Det tycks mig som om oddsen är emot oss och att jag egentligen har ofärd att vänta vad jag än gör.

Björn Norge är berett att längta efter din återkomst för evigt.

Olav Vem säger det?

Björn De fattigaste bönderna och fiskarna.

Olav Björn, du krossar mitt hjärta. Jag vill bara gråta när jag ser dig.
 Vet du inte att en vanärens man bara vill vara ensam? Det grymmaste man kan göra mot honom är att bedra honom med illusionen att hans ära kan återvinnas. Och ändå var jag död tills du kom hit, och nu lever jag igen. Gå till kung Jaroslav och Ingegerd. De skall ta hand om dig. Säg dem att du är sänd av mig. Så skall jag ge dig mitt svar i morgon.

Björn Grubbla inte för oroligt bara.

Olav Oroligt? Tror du jag någonsin kan få någon ro? Tror du att min oro någonsin kan upphöra med att bli värre och mera plågsam? Du känner inte en konung som har berövats sitt land, Björn. Gå innan du får skåda för djupt ner i avgrunden.
(Björn går.)

Tillbaka till Norge? Hellre dör jag. Skall jag då åter bli sådan - en tyrann och fridstörare som var han än uppträder bara vållar krig och oro? Skall jag åter kunna se de förskräckta norska bönderna med fasa i blicken betrakta min framfart? Skall jag få ännu fler oskyldiga liv på mitt samvete? Låt dem leva utan konung om de inte vill ha någon. Låt dem få sin välsignade anarki, sin råa laglöshet, sitt ohyggliga kaos när de så gärna vill ha det. Jag får magsår och huvudvärk bara jag tänker på Norge. Som kung utan land kan jag dö lugn, men som konung av Norge får jag aldrig någon fridfull död.
 Det är bäst att jag lägger mig ner. *(Lägger sig ned.)*
 Norge, vill du ha mig eller inte? Jag gjorde allt för dig, och du kastade ut mig. Det enda jag kan göra för dig ytterligare är att dö för dig. Men det är kanske det du vill, så att du får ett nationalhelgon, som ingen annan nordisk nation har.
 Nej, jag blir sjuk bara jag tänker på det.
(Ett ljus börjar långsamt växa fram vid fotändan av hans säng.)
 Sömn, du har svikit mig i femton år nu. Det borde alla kungar informeras om innan de tar på sig ämbetet: att deras krona får de endast på det villkoret att de aldrig mer får sova lugnt. Då skulle man på ett tidigt stadium eliminera det mesta av alla onda makter i världen. Men vem står där?

(*Olav Tryggvason står plötsligt i ljuset vid hans säng.*)
(*Olav Haraldson reser sig från sängen upp på armbågen.*)

Om jag inte bländades av dig så svårt skulle jag tro att du var Olav Tryggvason själv.
Olav Tryggvason Hur kan du tveka inför om du skall återvända till Norge eller ej?

Olav Haraldson Men vad vinner jag och Norge på det?

Olav Tryggvason Rätten, hedern och självständigheten!

Olav Haraldson Menar du det?

Olav Tryggvason Hur kan du undra det? Jag är förvånad över din feighet, Olav Haraldson!

Fick du inte Norge i arv efter min död? Och hur har du förvaltat detta arv?

Efter att du styrt riket väl i tio år och bättre och klokare än någon annan lyckades du fuska bort det till danskarna! Och skulle du då inte kämpa för att återvinna din rätt?

Olav Haraldson Men jag vill inte att fler män skall dö för mig.

Olav Tryggvason Ingen dör för dig förgäves så länge du delar deras risker.

Något bättre sätt att övervinna sina ovänner på än att dö för deras hand i närstrid finns inte. Gör du det har du vunnit Norges krona för alltid.

Det är det bästa du kan göra och det högsta du kan vinna.

Alla alternativ mot detta försök är totalt vanärande.

Olav Haraldson Vad är ära?

Olav Tryggvason Att stå för vad man går för. Du föddes till konung av Norge, fri och oberoende av andra konungar. Hur stora riken du än får i Ryssland blir du här beroende av Jaroslav och Ingegerd.

Olav Haraldson Har jag då rätt att dränka Norge i blod?

Olav Tryggvason Ja, du ensam har rätt att dränka Norge i blod

emedan ditt land Norge kastat ut dig och emedan du var lagenlig konung av Norge.

Olav Haraldson Vad du befäller mig är omänskligt.

Olav Tryggvason Försvara din rätt om du är en konung! Eller dö en ärelös död

som en vanlig människa, en död som blir desto ärelösare

emedan du en gång var Norges konung.

Olav Haraldson Jag kan bara återvända till Norge på ett villkor.

Olav Tryggvason Nämn det.

Olav Haraldson Att jag får betala för det med livet.

Olav Tryggvason Det är rimligt. Ett gott pris har du erbjudit för att bli Norges främste kung genom tiderna. Jag är stolt över dig. För det priset får du evigheten.

Jag blir nästan avundsjuk.

Olav Haraldson Du var en större kung än jag.

Olav Tryggvason Nej, jag var hårdare. Du var mjukare men bättre.

Jag gav Norge kristendomen med våld. Du gav den åt Norge med övertygelse.

Olav Haraldson Jag försökte göra vad som var rätt.

Olav Tryggvason Fortsätt med det, och åk hem och dö i Norge. Farväl, frände.

Olav Haraldson Tack, Olav Tryggvason.

(*Ljuset avtar, och Olav Tryggvason försvinner.*)

Björn skall bli glad i morgon åt att han får dö med mig i Norge.

(*somnar in. Scenen blir mörk. Ridå.*)

Slut.

Copyright © Christian Lanciai 1986